

INFO LGOG KRING HORST,
vierde jaargang, nummer 9, 14 maart 1994.
Een uitgave van Limburgs Geschied- en Oudheidkundig
Genootschap Kring Horst.
INFO LGOG KRING HORST verschijnt tweemaal per
jaar: in maart en september. Uiterste inzenddata kopij:
15 februari en 15 augustus; redactieadres:
Venloseweg 48, 5961 JD Horst, telefoon 04709-81431.

Inhoud

Van de redactie	5
Programma 1994	7
Agenda 20e jaarvergadering	8
Verslag 19e jaarvergadering	9
Verslag over het jaar 1993	11
Lezing S. Derkx over filmbedrijf Zuiderfilm	15
In memoriam W.J. Houwen (1915-1994)	16
Cursus landelijke bouwkunst	17
Excursie 7 mei naar Waalse kastelen	18
Enkele artikelen voor de heer L.J. Greweldinger: mede-oprichter, bestuurslid en voorzitter LGOG Kring Horst	
G.F. Verheijen, Oprichting LGOG Kring Horst	19
J.M.W.C. Schatorjé, Sporen uit de Romeinse tijd	23
Th.J. van Rensch, Heibel in de Steenstraat	28
V.V.J.M. Asselberghs, Katholieke Missie in Indonesië	30
G.M.H. Lenssen, Wienes Hof en Fleurs Hof	36
Heemkundeverenigingen	39
Stichting Werkgroep Oud America	40
Historische Kring Broekhuizen	42
Musca	43
Streekmuseum Stichting Oudheidkamer	43
Schatkamer Sint Lambertuskerk	44
Streekboerderijmuseum De Locht	45
Koperslagersmuseum P. van der Beele	46
Museum Bert Coppus	47
Limburgs Museum	48
G.F. Verheijen, Nieuwe publikaties	49
Verschenen	49
Aangekondigd	51
Herdenking 50 jaar bevrijding Horst, november 1994	54

Van de redactie

Op 1 januari was het twintig jaar geleden dat de LGOG Kring Horst werd opgericht. Op 14 maart tijdens de twintigste jaarvergadering neemt LGOG Kring Horst afscheid van voorzitter Ing L.J. Greweldinger, mede-oprichter, bestuurslid en voorzitter sedert 1986. De redactie van *INFO LGOG* heeft enkele leden bereid gevonden met een aan de heer Greweldinger opgedragen bijdrage diens verdiensten voor onze vereniging te benadrukken. In de vorige aflevering, *INFO LGOG NR 8*, hebben we nog een artikel van Dr P.A.M. Geurts kunnen opnemen. Vorig jaar, op donderdag 10 juni, werd hij ernstig ziek en sedert die tijd is hij niet meer in staat bezig te zijn met zijn geliefde, geschiedkundige arbeid.

Op 14 oktober vorig jaar overleed W(im) Th.M. Hendriks (1919-1983) oud-stadsarchivaris en conservator van het Goltziusmuseum te Venlo. De heer Hendriks was een goede vriend van LGOG Kring Horst. Hij heeft voor onze kring lezingen, cursussen en rondleidingen (in zijn museum) verzorgd: hij stond altijd voor iedereen klaar.

Op 28 januari hebben we afscheid moeten nemen van een van de oprichters van onze vereniging: W.J. Houwen (1915-1994). Wiel Houwen was een markante persoonlijkheid die met nimmer aflatende ijver heeft gewaakt over het Horster erfgoed. Hij was bestuurslid van de Stichting Oudheidkamer en van de Stichting Het Gelders Overkwartier.

U vindt verder in deze aflevering van *INFO LGOG Kring Horst* informatie over de twintigste jaarvergadering, het jaarverslag over 1993, lezing, cursus en de excursie op zaterdag 7 mei. Daarnaast is er aandacht voor de heemkundeverenigingen en de regionale musea. In de rubriek *Nieuwe publikaties* wordt een beperkte selectie gemaakt uit recent verschenen of te verschijnen uitgaven van regionaal belang.

We hopen dat u *INFO LGOG* weer met veel genoegen zult lezen.

Y. Hermans-Cuppen G.F. Verheijen

De Helpency

Een mooi voorbeeld van landelijke bouwkunst is boerderij De Helpency. Deze hoeve behoorde tot de goederen van het huis Ter Horst en wordt onder andere in het schat- en meetboek van 1701 vermeld. De Helpency was in de 17de en 18de eeuw een bouwhoeve die bestond uit een woonstalhuis, een schuur - waarschijnlijk met schaapskooi - en een bakoven.

Op de afbeelding is de situatie te zien, zoals die in ieder geval tot aan het begin van deze eeuw heeft bestaan. In 1955 is het woonstalhuis bijna geheel afgebroken en vervangen door nieuwbouw. Een voorwaarde van de gemeente voor de herbouw was dat de nieuwe boerderij in haar uiterlijke karakteristieken zou aansluiten bij het oude gebouw. De ligging van het nieuwe woonstalhuis en de contouren van het grondplan zijn onveranderd gebleven. In 1887 is de bakoven opgenomen in - of vervangen door - een nieuw, vrijstaand bakhuis. In deze eeuw werd dit pandje verbouwd tot een kleine woning.

(Uit: Kalender 1994 van Drukkerij Van Lieshout, Horst)

Programma 1994

Hier volgt het programma voor het eerste halfjaar 1994.

2 maart: CURSUS

De heer Drs T.H.G. Pubben behandelt in de eerste les de ontwikkeling van het hallehuis, het oudste nog bestaande boerderijtype in Noord-Limburg, waarbij aandacht zal worden besteed aan constructieve eigenaardigheden, materiaalgebruik en de invloed van de bedrijfsvoering.

9 maart:

In de tweede les zal de heer Pubben de ontwikkeling van de langgevelboerderij uit het hallehuis behandelen. Met een bespreking van de nieuwste inzichten in het historisch boerderijonderzoek en met suggesties voor eigen onderzoek, worden deze twee lessen afgerond.

14 maart: JAARVERGADERING EN LEZING

Na de twintigste jaarvergadering zal de heer Sef Derkx uit Venlo een korte lezing houden over het Venloos filmbedrijf Zuiderfilm gevolgd door de vertoning van enkele oude Venlose films.

16 maart:

De heer G. Selen, architect BNA, zal aan de hand van dia's verslag doen van diens restauratie van de uit de zeventiende eeuw stammende hallehuis-boerderij Soomers.

23 maart:

De heer H. Moors, secretaris van de gemeentelijke monumentencommissie, zal het streven naar behoud van historisch waardevolle boerderijen bespreken binnen het kader van de monumentenverordening en het bestemmingsplan buitengebied. In de tweede helft van deze les zal de heer B. Keijsers, architect BNA, aan de hand van een maquette en ander beeldmateriaal aantonen op welke wijze in een concreet geval, namelijk de schuur van De Helpeney, gezocht wordt naar een eigentijdse bestemming van een monumentaal gebouw.

30 maart:

Bezoek aan Streekboerderij De Locht onder leiding van de heer Pubben.

7 mei: EXCURSIE

Voorjaarsexcursie van kastelen in het land van Luik.

Jaarvergadering

Op maandag 14 maart aanvang 20.00 uur wordt de twintigste jaarvergadering gehouden in de grote zaal van Restaurant De Oude Lind, Venrayseweg 93 te Horst, telefoon (04709) 88343.

AGENDA

1. Opening en mededelingen.
2. Verslag 19e jaarvergadering, 15 maart 1993.
3. Verslag over 1993 van de secretaris.
4. Verslag over 1993 van de penningmeester en kascontrolecommissie.
5. Benoeming nieuw lid kascontrolecommissie.
6. Bespreking bestuursbeleid.
7. Bestuursverkiezing en aanbieding *INFO LGOG Kring Horst* nummer 9. De bestuursleden mevrouw Drs Y. Hermans-Cuppen en de heren P. van Nunen en L. Greweldinger zijn aftredend. De heren P. van Nunen en L. Greweldinger stellen zich niet herkiesbaar. Het bestuur stelt voor mevrouw Hermans te herbenoemen. In de vacature ontstaan door het aftreden van de heer Van Nunen stelt het bestuur voor te benoemen de heer M. Cortenbach, penningmeester van de Stichting Oudheidkamer. De aftredende voorzitter Ing L.J. Greweldinger, medeoprichter, vice-voorzitter van 1974-1986 en voorzitter sedert 1986, stelt zich niet herkiesbaar. Het bestuur stelt voor als zijn opvolger te benoemen Drs J.M.W.C. Schatorjé, die van 1979-1991 reeds bestuurslid was en van 1986-1991 tevens vice-voorzitter. De leden kunnen andere kandidaten voordragen. Een dergelijke voordracht moet voor de aanvang van de vergadering zijn ingediend, voorzien van de handtekeningen van tien leden en de kandidaat.
8. Rondvraag.
9. Sluiting van de jaarvergadering.
10. Na de pauze zal de heer S. Derkx, medewerker van het Limburgs Museum te Venlo, volgens afspraak nog binnen het kader van de viering van *Venlo 650 jaar stad*, een korte lezing houden over:

het Venloos filmbedrijf Zuiderfilm
gevolgd door de vertoning van enkele oude Venlose films.

Verslag 19e jaarvergadering 15 maart 1993 in De Riet

1. **Opening en mededelingen.** Voorzitter L. Greweldinger opende 's avonds om acht uur de negentiende jaarvergadering. Volgens de presentielijst waren 51 leden aanwezig. INFO LGOG nummer 7 en het financieel jaarverslag lagen ter tafel. Berichten van verhindering zonden: de heer P. van Nunen, de heer en mevrouw W. Houwen-Geurts, mevrouw Knuttel, de heer Le Lorrain en mevrouw M. Perree-Houben. Herdacht werden de in 1992 overleden LGOG-leden P. Janssen (oud-bestuurslid) en mevrouw Le Lorrain-Custers.

2. **Het verslag van de achttiende jaarvergadering** werd onder dankzegging aan de secretaris vastgesteld.

3. **Het verslag van de secretaris over 1992** werd eveneens onder dankzegging aangenomen. Naar aanleiding van dit verslag deelde de voorzitter mee dat de ledenlijst per 1 januari 1993 154 leden telde.

4. **Het verslag van de penningmeester over 1992.** De heren G. Lenssen en J. Kelleners hebben op 8 maart de boeken gecontroleerd en in orde bevonden. Het verslag van de penningmeester werd verder door de vergadering zonder wijzigingen en onder dankzegging aan de penningmeester aanvaard.

5. **Benoeming leden kascontrolecommissie.** De heer G. Lenssen was aftredend. De voorzitter dankte hem voor zijn werkzaamheden. De heer M. Cortenbach stelde zich beschikbaar als lid van de kascontrolecommissie. Hij werd bij acclamatie benoemd. In de volgende jaarvergadering treedt de heer J. Kelleners af en zal één nieuw lid worden benoemd.

6. **Bespreking bestuursbeleid.** In het verslagjaar 1992 heeft het bestuur het gebruikelijke programma georganiseerd.

Er vonden zes lezingen plaats waarbij gemiddeld vierenvijftig leden aanwezig waren. Aan de meiexcursie naar het Münsterland namen tweeëndertig leden deel en de herfstexcursie naar Alden Biesen trok eenendertig deelnemers. Eenenvertig cursisten namen deel aan de wintercursus genealogie. Er verschenen twee afleveringen van INFO LGOG. De gesprekken met besturen van regionale heemkundeverenigingen zijn intussen op gang geko-

men. Daarnaast leveren LGOG-leden belangrijke bijdragen in het werk van de lokale musea en in de verschijning van diverse heemkundige en geschiedkundige publikaties.

De aanwezige leden hadden geen op- of aanmerkingen over het gevoerde bestuursbeleid.

7. Bestuursverkiezing. De bestuursleden de heren V. Asselberghs en G. Verheijen traden af. De heer Verheijen stelde zich herkiesbaar, terwijl de heer Asselberghs zich wegens verhuizing wenste terug te trekken als bestuurslid. Het bestuur stelde voor in de ontstane vacature mevrouw drs A. Gielen - van Bommel als bestuurslid te benoemen. Er waren geen andere kandidaten. Op voorstel van de voorzitter werd mevrouw Gielen bij acclamatie gekozen en de heer Verheijen bij acclamatie herkozen.

Tenslotte dankte voorzitter Greweldinger het scheidende bestuurslid de heer Asselberghs voor zijn kritische, maar altijd opbouwende inbreng tijdens zijn vijfjarig bestuurslidmaatschap en bij de diverse activiteiten, speciaal als lid van de excursiecommissie. Als bescheiden afscheidscadeau overhandigde de heer Greweldinger hem een boek van de Franse historicus Georges Duby en een fles Franse wijn voor een goede afscheidsdrank. De heer Asselberghs dankte het bestuur en alle leden voor de vriendelijke woorden en de cadeaus. Hij herinnerde zich dat bij zijn benoeming in 1988 werd gevraagd om een vrouwelijke kandidaat. Hij was blij met de benoeming van mevrouw Gielen en wenste haar vele fijne bestuursjaren.

8. Rondvraag. Hiervan wenste niemand gebruik te maken.

De voorzitter dankte iedereen voor het prettige en snelle verloop van de vergadering.

Bij de aandachtig gevolgde lezing na afloop van de 19e jaarvergadering door de heer Dr. L. Kreukels uit Maastricht over 'Dr. H. Poels en de Limburgse mijnen' waren 55 personen aanwezig.

VERSLAG OVER HET JAAR 1993

L e d e n

Op 31 december 1993 telde de Kring Horst en Sevenum van het LGOG 154 leden, als volgt te verdelen:

	totaal	Horst	Sevenum	elders
gewone leden	117	71	21	25
gezinsleden	35	29	4	2
gemeenten	<u>2</u>	<u>1</u>	<u>1</u>	<u>—</u>
	154	101	26	27

H e t b e s t u u r

Het bestuur was op 31 december 1993 als volgt samengesteld:

Ing L.J. Greweldinger	voorzitter
Drs Y.A.W. Hermans-Cuppen	vice-voorzitter
G.F. Verheijen	secretaris
C.L.G. Theeuwen	penningmeester
Drs A.P.M. Gielen-van Bommel	lid
P.F.L. van Nunen	lid
J.Th.H. Sleutels	lid

B e s t u u r s v e r g a d e r i n g e n

Het bestuur kwam in het verslagjaar zeven maal in vergadering bij elkaar. In meestal korte vergaderingen, voorafgaande aan de bijeenkomsten voor alle leden, werden de lopende zaken behandeld. Enkele agendapunten van de bestuursvergaderingen waren: voorbereiding van het activiteitenprogramma (lezingen, informatieblad *INFO LGOG*, excursies, cursus en jaarvergadering), financiën, leeftijdsopbouw en ledenwerving onder jongeren, contacten met hoofdbestuur en heemkondeverenigingen.

H o o f d b e s t u u r e n k r i n g b e s t u r e n

In het voorjaar en in het najaar vinden, voorafgaand aan de ledenvergaderingen, K.S.C.-vergaderingen plaats, waarin het hoofdbestuur overlegt met de besturen van kringen, secties en commissies van LGOG over het te voeren beleid. Tijdens de voorjaarsvergadering op 24 april te Sittard werd het bestuur geadviseerd de leeftijds grens van zeventig jaar voor bestuursle-

den uit alle LGOG-statuten en -reglementen te verwijderen. Tijdens de KSC-vergadering van 2 oktober te Venlo werd onder andere gediscussieerd over lesbrieven en de *LGOG Werken*, een sedert 1956 onregelmatig verschijnende reeks waarvan intussen veertien delen zijn verschenen. Jaarlijks verschijnen vier afleveringen van het kwartaalblad *De Maasgouw* en het jaarboek *Publications*. In 1960 en 1967 werden twee delen van *Limburgs Verleden. Geschiedenis van Nederlands Limburg tot 1815* uitgegeven. Een derde deel, gewijd aan de negentiende eeuw, is in een vergevorderd stadium van voorbereiding.

Op 11 februari werd een extra-vergadering te Roermond belegd over contacten op provinciaal niveau tussen LGOG en verwante verenigingen. Men was het erover eens dat LGOG geen koepelorganisatie kan zijn of worden. De LGOG-kringen kunnen een platform zijn voor regionale heemkundeverenigingen, gezamenlijk lezingen organiseren, kennis overdragen en eventueel voor coördinatie zorgdragen. Het motto dient daarbij te zijn: alles kan, niets moet.

L e d e n v e r g a d e r i n g e n

25 januari: Mevrouw M. Honig uit Eindhoven sprak over: Getuigenis van een overlevende. Ervaringen van een joods kind tijdens de nazi-tijd. Aanwezig waren 62 leden en belangstellenden.

15 maart: Negentiende jaarvergadering gevolgd door een lezing van de heer dr L. Kreukels uit Maastricht over: dr H. Poels en de Limburgse mijnen. Deze avond werd bezocht door 55 personen.

6 september: De heer drs A. van Pinxteren uit Nijmegen hield voor 45 belangstellenden een dia-voordracht naar aanleiding van de tentoonstelling : Pronkstukken. Venlo 650 jaar stad, in het Goltziusmuseum te Venlo.

25 oktober: Mevrouw P. van der Beele uit Horst heeft voor 47 toehoorders een dia-lezing verzorgd over: Twee mensen en hun koper, mede naar aanleiding van een tentoonstelling in het Streekmuseum Stichting Oudheidkamer te Horst.

15 november: De heer drs H. van Enckevort uit Nijmegen sprak aan de hand van dia's over : De Romeinen in Noord-Limburg. De eerste vijf eeuwen van onze jaartelling in het licht van recente opgravingen. Er waren 82 belangstellenden voor dit archeologische onderwerp.

20 december: De heer drs J. Walraven uit Roermond sprak voor 42 belangstellenden over het volkskundig onderwerp: Gebruiken rond kerstmis en nieuwjaar.

Excursies

Op zaterdag 8 mei namen 29 leden deel aan een excursie naar Amersfoort (stadswandeling en bezoek aan Museum Flehite) met bustocht langs Langbroeker Wetering en naar Amerongen (rondleiding in kasteel). De najaarsexcursie op zaterdag 25 september bracht eveneens 29 leden naar Siersdorf (kerk met beelden van de Meester van Elsloo), Jülich (rondleiding in de vestingwerken en het nieuwe stedelijk museum) en naar de voormalige Abdij Brauweiler in Pulheim.

Cursus

In 1993 heeft de LGOG Kring Horst en Sevenum wederom in de studiezaal van de Oudheidkamer een wintercursus van vijf lessen georganiseerd, die 22 deelnemers telde. In deze cursus 'oud schrift' heeft de heer mr Th.J. van Rensch, werkzaam bij het Rijksarchief in Limburg, aan de hand van kopieën van teksten uit de zestiende tot achttiende eeuw getracht de leesvaardigheid van de cursisten te verbeteren.

Activiteiten

In 1993 verschenen onder redactie van G.F. Verheijen en drs Y.A.W. Hermans-Cuppen twee afleveringen van *INFO LGOG Kring Horst*. Naast het verenigingsnieuws wordt hierin aandacht besteed aan nieuwe publikaties en berichten over de lokale en regionale musea. In de nummers 7 en 8 van *INFO LGOG* verschenen artikelen van Dr P.A.M. Geurts ('Zin in lokale geschiedenis' en 'Milieugeschiedenis - lokale geschiedenis'), N. Mulders ('Unieke vondst over een Vrouwe van Huis Bree'), G.F. Verheijen ('Jan van Steffeswert'), H.J.M. Hendrix ('Hof aengen Bosch, later Bosserhof. Lottum door de eeuwen heen' 4) en G.M.H. Lenssen ('Het openluchtmuseum Horst'). In nummer 8 verschenen beschrijvingen van de heemkundeverenigingen in Melderslo, America, Sevenum, Maasbree en Grubbenvorst-Lottum.

Op zondag 12 september nam LGOG deel aan de organisatie van "Open Monumentendag" met rondleidingen op de kasteelruïne. LGOG-leden zijn nauw betrokken bij het werk van de regionale heemkundeverenigingen, de vier Horster musea: Streekmuseum Stichting Oudheidkamer, Schatkamer Sint Lambertuskerk, Koperslagersmuseum en Streekboerderijmuseum De Locht, en de Stichting Het Gelders Overkwartier.

Op 29 maart en 29 november werden in Sevenum en Melderslo vergaderingen belegd in het kader van regionaal overleg van LGOG Kring Horst met de lokale heemkundeverenigingen van Melderslo, America, Sevenum, Maasbree, Grubbenvorst-Lottum en Broekhuizen. De deelnemers hechten grote waarde aan contacten met een niet al te grote groep van verwante verenigingen in de eigen regio. Gedacht werd onder andere aan het verkrijgen van inzicht in ieders werkwijze, het onderhouden van persoonlijke contacten, bespreking van elkaars problemen, mogelijkheden voor samenwerking, een gezamenlijke activiteitenagenda.

Op 26 november verscheen *Horster Historiën 4, Van leem naar steen*, een beschrijvende inventarisatie van 150 panden in het buitengebied van de gemeente Horst door drs T.H.G. Pubben.

Lezing 14 maart: Venloos filmbedrijf Zuiderfilm

Na de twintigste jaarvergadering zal de heer Sef Derkx, medewerker Publiekszaken van het Limburgs Museum te Venlo, nog binnen het kader van de viering *Venlo 650 jaar stad*, een korte lezing houden over het Venloos filmbedrijf Zuiderfilm gevolgd door de vertoning van enkele oude Venlose films.

Archieven en archeologische vondsten vormen belangrijke bronnen voor onze kennis van het verleden. Sinds 1895 beschikken we bovendien over de film als historische bron. De fotografie, de film en sinds enige decennia ook de televisie zijn informatiedragers met een sterke inwerking op de kijker. Wat dit laatste betreft overstijgen de moderne media de oude bronnen voor historisch onderzoek.

Waarom zijn speciaal de eerste bewegende beelden in zwart-wit zo fascinerend? Spreekt ons het bedaagde tempo aan van dat begin van de moderne tijd? Overbrugt de film ook niet de kloof in de tijd tussen hen die ooit werden vereeuwigd en ons? Zijn foto's, films en video geen daden van verzet tegen vergetelheid?

Het Goltziusmuseum verzamelt, bewaart en vertoont oude films over Venlo. Een belangrijk deel van deze museumcollectie vormen de films die tussen 1935 en 1950 werden vervaardigd door de Venlose filmproductiemaatschappij *Zuiderfilm*. Er is een documentaire uit 1930 van *Polygoon* getiteld *Een bezoek aan Limburgs enige havenplaats - Venlo*. Verder omvat de verzameling interessante amateurfilms en films van de *Filmclub Venlo* uit de jaren zestig.

Na de inleiding volgt vertoning van de 'Zuiderfilm': *Levensgang* (1936), *Venloo* (1936) en *Marathon* (1950).

**Willem Jan Houwen
(Wiel)**

**Drager Verzetshedenkingskruis
* Horst, 31 januari 1915
+ Venray, 23 januari 1994**

Het was zijn wens dat bij deze gedachtenis een afbeelding zou staan van de St. Lambertuskerk en de Oudheidkamer.

In de schaduw van de St. Lambertuskerk heeft zijn leven gestalte gekregen. Zijn herinneringen aan de gotische kerk, verwoest in de oorlog, waren zeer gedetailleerd. De heiligenbeelden van de Meester van Elsloo hebben hem zijn hele leven begeleid. Zijn verhalen over deze heiligenbeelden kenden een levendige verbeelding, waarin het aardse moeiteloos met de hemel verbonden werd.

Het zingen in het kerkkoor van de St. Lambertuskerk vanaf zijn jeugd was hem bijzonder dierbaar: in de Gregoriaanse muziek voelde hij zich opgenomen in een lange geloofstraditie. Deze lange geloofstraditie beleefde hij ook intens op de vele reizen samen met zijn vrouw, naar de belangrijkste plaatsen van het katholieke geloof in Europa.

Aan het begin van de dag, vroeg in de ochtend, klonken de klokken van de St. Lambertuskerk in de bakkerij, waar hij dagelijks het brood bakte. Als bakker heeft hij gedurende vele jaren voor zijn gezin gezorgd, zo goed mogelijk ieder kind kansen biedend. Zijn verantwoordelijkheid als vader voor een groot gezin heeft hij altijd met volle overtuiging genomen.

De Oudheidkamer staat voor zijn grote verbondenheid met Horst en zijn bewoners in heden en verleden. Hij heeft op vele manieren aan het maatschappelijk leven in Horst deelgenomen. De verrichtingen van plaatselijke bestuurders heeft hij tot op het einde van zijn leven kritisch gevolgd. Na zijn pensionering heeft hij nog vele jaren zijn belangstelling voor het plaatselijk verleden kunnen verdiepen en uitdragen.

In zijn denken speelde vooral de oorlog een grote rol. De ingrijpende ervaringen uit die tijd heeft hij zijn hele leven meegedragen. Zijn rechtvaardigheidsgevoel, maar ook zijn zachtmoedigheid - bewust van de kwetsbaarheid van het leven - zijn er door gevormd.

Centraal in zijn leven stond steeds zijn grote verbondenheid met zijn vrouw, kinderen en kleinkinderen. Dat het hun goed zou gaan was zijn voortdurende zorg. Met Willem Jan Houwen is een bijzonder mens uit ons midden weggevallen. Moge hij rusten in de Vrede van de Heer.

(Uit: gedachtenisprent W.J. Houwen)

Cursus landelijke bouwkunst

De wintercursus is dit seizoen gewijd aan landelijke bouwkunst. De lessen worden op vijf woensdagavonden georganiseerd in de studiezaal van de Oudheidkamer, ingang Lambertusplein 3a. Telefoon 04709-86540. Aanvang 20.00 uur.
De lesdata zijn: 2, 9, 16, 23 en 30 maart.

De heer Drs T.H.G. Pubben behandelt in de eerste les de ontwikkeling van het hallehuis, het oudste nog bestaande boerderijtype in Noord-Limburg, waarbij aandacht zal worden besteed aan constructieve eigenaardigheden, materiaalgebruik en de invloed van de bedrijfsvoering.

In de tweede les zal de heer Pubben de ontwikkeling van de langgevelboerderij uit het hallehuis behandelen. Met een bespreking van de nieuwste inzichten in het historisch boerderijonderzoek en met suggesties voor eigen onderzoek, worden deze twee lessen afgerond.

De heer G. Selen, architect BNA, zal in de derde les aan de hand van dia's verslag doen van diens restauratie van de uit de zeventiende eeuw stammende hallehuis-boerderij Soomers.

De heer H. Moors, secretaris van de gemeentelijke monumentencommissie, zal in de vierde les het streven naar behoud van historisch waardevolle boerderijen bespreken binnen het kader van de monumentenverordening en het bestemmingsplan buitengebied. In de tweede helft van deze les zal de heer B. Keijsers, architect BNA, aan de hand van een maquette en ander beeldmateriaal aantonen op welke wijze in een concreet geval, namelijk de schuur van De Helpeney, gezocht wordt naar een eigentijdse bestemming van een monumentaal gebouw.

De cursus wordt besloten met een bezoek aan Streekboerderij De Locht onder leiding van de heer Pubben.

Het cursusgeld bedraagt: f 75,- voor vijf lessen, cursusmateriaal, entree en koffie zijn hierbij inbegrepen.

Excursie naar het land van Luik op zaterdag 7 mei 1994

De jaarlijkse voorjaarsexcursie vindt dit jaar plaats op zaterdag 7 mei en voert naar het land van Luik.

Hoewel de excursiecommissie nog bezig is met de voorbereiding van deze reis kunnen we, uiteraard onder voorbehoud, toch al iets over de voorjaarsexcursie meedelen. Op het programma staan onder andere de kastelen Jehay, Waleffe en Aigremont.

Jehay

Het eiland waarop het kasteel van Jehay met zijn merkwaardige dambordgevels staat, heeft waarschijnlijk reeds sinds oude tijden als versterkte plaats gediend. Het huidige complex danken we aan de familie Helman van Sart die het kasteel in de 16e eeuw bouwde naar de traditie van de gotische bouwkunst. In 1680 verkocht graaf Ferdinand van Merode het grootste deel van zijn bezittingen in Jehay aan baron François van den Steen. Deze familie liet het kasteel in de 18e en in 19e eeuw verbouwen. Graaf Guy van den Steen van Jehay (archeoloog, beeldhouwer en estheet) liet kasteel en tuinen renoveren. Thans is de provincie Luik eigenaar.

Waleffe

Het prinsdom Luik kende in de 17e en 18e eeuw een grote bloei. Men bleef neutraal in een wereld vol oorlog. De in die tijd invloedrijke adellijke familie De Corte (of: Curtius) bouwde kasteel Waleffe in Maastrandse stijl. Het is nog altijd het meest perfecte kastelencomplex in het Luikse land.

Baronesse Emma de Potesta de Waleffe de Meeûs heeft zich tot haar dood in 1987 ingezet voor het privé-museum in Waleffe.

Eigenaar is nu de stad Luik.

Aigremont

Het kasteel is gelegen op een rotshoogte. De schrijver Walter Scott beschrijft in een roman het bloedig epos van het 'Everzwijn der Ardennen', een middeleeuwse ridder die meermalen zijn toevlucht zocht in het kasteel van Aigremont. In de 18e eeuw heeft Mathias Clercx het kasteel gerestaureerd. De barokke trapzaal en de vertrekken zijn uniek in België. Het kasteel bevat zeldzame meubels en frisse fresco's.

In april ontvangt u een circulaire over deze reis. Daarna kunt u zich opgeven voor deelname.

Oprichting LGOG Kring Horst

Bij het afscheid van LGOG-voorzitter Greweldinger en bij gelegenheid van het twintig jarig bestaan van LGOG Kring Horst waarvan hij mede-oprichter en al die jaren bestuurslid was, zijn in deze *INFO LGOG* aan hem opgedragen bijdragen opgenomen, die betrekking hebben op diens diverse belangstellingsterreinen. De heer Ing. L.J. Greweldinger (1924) kwam in 1961 met zijn gezin naar Horst vanwege zijn benoeming tot directeur openbare werken van de gemeente Horst. Hij zou de uitgestrekte gemeente met zijn vele kilometers wegen, die onder zijn beheer vielen, snel leren kennen.

Ludwig Greweldinger heeft vaste gespreksonderwerpen: Luxemburg (het land van herkomst), de scheepvaart op Moezel en Rijn (als telg van een schippersfamilie), Rotterdam (de stad van zijn jeugd) en het voormalig Nederlands-Indië (verblijf als officier van 1946-1950). Zijn genealogische belangstelling voert hem tijdens vakanties al vele jaren naar Luxemburg. Het was zijn interesse voor het verleden die hem al gauw, intussen 'Horstenaar van begeerte', bij de ruïne van het Huis ter Horst bracht, gelegen in de Kasteelse Bossen, waarvan het beheer onder zijn dienst viel. Hij kwam mede door zijn werk in contact met Prof. Dr J.G.N. Renaud, die in de jaren zeventig 's zomers met zijn studenten op de ruïne archeologisch onderzoek kon verrichten. Aan het eind van de zomer hield professor Renaud dan een lezing voor belangstellenden over de laatste stand van het onderzoek. De bodemvondsten werden na restauratie door de Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek, ROB, als bruikleen opgenomen in de collectie van de Oudheidkamer.

Het eerste levensteken van een vereniging in wording was een bericht in *De Echo van Noord-Limburg* van 23 juni 1972 onder de titel "Het kasteel van Horst en andere geschiedkundige zaken". De initiatiefnemers waren: Pater J. Herraets, H. Vullingsh, W. Houwen, P.(Chris) Jacobs en L. Greweldinger. Zij presenteerden zich als Stuurgroep en vormden het eerste bestuur. In december 1972 werd de groep aangevuld met P.H. Hoebers en G.F. Verheijen die vanaf juni 1973 respectievelijk als voorzitter en secretaris de kar in beweging zouden brengen. Verder traden uit Sevenum toe de heren W. Verheijen en P. Janssen.

Korte tijd maakte ook A.H. Jenniskens deel uit van de Stuurgroep. Hij werd opgevolgd door Th.J. van Rensch.

Activiteiten in 1972 en 1973

Men koos voor de benaming *Historische Werkgroep Horst*. Deze werkgroep heeft bestaan van 28 juni 1972 tot 31 december 1973. Als eerste bestuur fungeerde de 'Stuurgroep'. Vanaf het begin richtte men zich op belangstellende inwoners van de gemeenten Horst en Sevenum. De eerste bijeenkomst vond plaats in de zaal van Hotel Cox, daarna werden alle vergaderingen gehouden in De Oude Lind. In 1972 werd na 28 juni nog vergaderd op 24 november 1972 (alleen door de Stuurgroep) en op 21 december (door de Stuurgroep en de leden) met een dia-lezing door pater Herraets voor 21 aanwezigen. Op 6 februari 1973 vond de vertoning plaats van de film *Het verleden herleeft* van de Horster cineast Jac van Megen met tekst en stem van Gert (G.F.) Verheijen. In deze film wordt getracht een beeld te geven van het leven in Horst van vóór 1940. De Stuurgroep vergaderde in 1974 op 30 april, 4 juni, 30 juli, 3 september en 5 november. Bijeenkomsten voor leden waren er verder op 25 juni (lezing door professor Renaud met rondleiding op het kasteel), 23 september (eerste excursie, doel: bezoek aan de tentoonstelling *Noord-Limburg Kastelenland* in het Goltziusmuseum te Venlo, met rondleiding door Wim Hendriks, stadsarchivaris en museumdirecteur), 5 november (eerste 'praatavond', waarop leden konden vertellen over hun eigen, historische belangstelling), 10 december (dia-lezing door H. Salden over *Burgerlijke Baksteenbouw in Opper-Gelre*).

De eerste ledenlijst van 30 juli 1973 telde 56 namen, waarvan 33 contribuanten en 23 belangstellenden. Besloten werd niet als heemkundevereniging verder te gaan, maar te streven naar een zelfstandige kring van Limburgs Geschied- en Oudheidkundig Genootschap. In een brief van 10 september 1973 aan het hoofdbestuur van LGOG te Maastricht werd verzocht een zelfstandige LGOG Kring Horst op te richten. Aan dat verzoek werd gevolg gegeven in een vergadering van LGOG op 7 november 1973 te Sittard, waarbij ook 'Horst' aanwezig was. Besloten werd per 1 januari 1974 voor LGOG-leden uit de gemeenten Horst en Sevenum een nieuwe kring op te richten: *LGOG Kring Horst*.

Het eerste bestuur bestond uit: P.H. Hoebbers (voorzitter), L.J. Greweldinger (vice-voorzitter), G.F. Verheijen (secretaris), Chr. Jacobs (penningmeester), Th. J. van Rensch (lid), allen uit Horst, en uit Sevenum: P. Janssen (lid) en W. Verheijen (lid).

De Meester van Elsloo

In 1973 was het huidige gemeentehuis in aanbouw en werd nagedacht over de bestemming van het oude raadhuis. Tijdens gesprekken van de Stuurgroep met burgemeester A.L.G. Steeghs over de inrichting van het oude raadhuis als oudheidkamer verzocht de burgemeester de leden van de Stuurgroep met ideeën te komen voor de organisatie van een tentoonstelling bij de opening van het nieuwe gemeentehuis in 1974.

Op voorstel van Th.J. (Jac.) van Rensch werd gekozen voor een tentoonstelling over het werk van een zestiende eeuwse beeldsnijder, genaamd *Meester van Elsloo*, die waarschijnlijk in Roermond werkzaam was en van wie een aantal beelden in de Horster kerk afkomstig zijn.

Er werd een Publikatiefonds voor uitgaven in het leven geroepen, dat enige tijd later werd omgezet in Stichting Het Gelders Overkwartier. Achteraf gezien kan men vaststellen dat de Stuurgroep van de Historische Werkgroep Horst het brede terrein van een historisch genootschap goed heeft overzien. Er werden een vereniging, een museum en een uitgeverij opgericht.

In het oprichtingsjaar 1974 kwamen tot stand:

- * *LGOG Kring Horst*
- * *Stichting Oudheidkamer*
- * *Stichting Het Gelders Overkwartier*

Bijna alle leden van de Stuurgroep gingen deel uitmaken van de diverse besturen. Alleen Pater J. Herraets (de eerste voorzitter) trad terug. Mede-oprichter Ing L.J. Greweldinger werd vice-voorzitter van LGOG Kring Horst en bestuurslid van de Stichting Oudheidkamer. Hij heeft als bestuurder steeds een belangrijke coördinerende en bindende functie vervuld.

G.F. Verheijen

Op pagina 22 staan in facsimile de eerste berichten over het ontstaan van LGOG Kring Horst. Bron: *De Echo van Noord-Limburg*, van 23 juni 1972 en 7 juli 1972

Het kasteel van Horst en andere geschied- kundige zaken

In onze snel veranderende tijd verdwijnt er dagelijks een massa aan zaken, waarmee wij en de mensen die na ons komen nog in staat zouden zijn een beeld te vormen van onze gemeenschap zoals die in het verleden zich ontwikkelde.

Wij ondergetekenden menen dat alleen met hulp van een groep historische geïnteresseerden nog een kans bestaat veel te redden. Het opgraven, verzamelen en bewaren van zaken uit het verleden is één van de aspecten welke met een groep belangstellenden aangepakt zouden kunnen worden. Daarnaast kan b.v. genoemd worden het bezoeken van tentoonstellingen, maken van excursies, studies maken. Over geschiedkundige zaken, studies over kunst in de geschiedenis enz.

Omdat de stuur-groep Horst ervan overtuigd is dat er in Horst veel mensen, zowel ouderen en jongeren zich voor deze zaken interesseren, heeft zij het initiatief genomen om een bijeenkomst te organiseren, waarvoor alle belangstellenden, jong en oud worden uitgenodigd.

Het doel van deze bijeenkomst is tweeledig. Enerzijds zal (van 20.00 tot 21.00 uur) gepraat worden over de mogelijkheid om in Horst te komen tot een vereniging die zich bezig houdt met historische zaken. Tevens zal besproken worden welke onderwerpen binnen deze vereniging aan de orde kunnen komen en hoe dit gerealiseerd kan worden.

De stuurgroep wil graag suggesties van de belangstellenden, om daarna gezamenlijk te besluiten welke stappen ondernomen kunnen worden. Daarnaast is voor deze avond Dr. Renaud uitgenodigd die (om 21.00 uur) een inleiding zal houden over het onderwerp:

Het kasteel van Horst, temidden van de Maaslandse kastelen.

Teve zullen vondsten van de kasteel-ruïne te Horst bezichtigd worden.

Deze bijeenkomst wordt gehouden op woensdag 28 juni a.s. in hotel Cox, Wilhelminalp te Horst, aanvang 20.00 uur.

Agenda: 20.00 - 21.00 uur: gesprek over de mogelijkheid, te komen tot 'n vereniging voor geschiedkundige zaken;

21.00 uur: inleiding door Dr. Renaud.

Iedereen is, hetzij voor het eerste deel, hetzij voor het tweede, of voor beide delen, van harte welkom op deze bijeenkomst.

Een historische vereniging in wording ?

De stuurgroep Horst mag met voldoening terugzien op de bijeenkomst, gehouden op 28 juni in Hotel Cox en waarvoor eenieder met belangstelling voor historische zaken werd uitgenodigd.

Voorzitter Pater J. Herraets, mocht een groot aantal belangstellenden welkom heten, waarvan zich velen bereid verklaarden, daadwerkelijk te willen meewerken om te komen tot een historische vereniging.

De eerste taak van deze vereniging zal zijn, de thans aanwezige oude, historische zaken voor de gemeenschap te behouden en te bewaren. De gedachten gaan hierbij uit, te zoeken naar een geschikte ruimte en deze als oudheidskamer in te richten. Het thans beschikbare materiaal kan hier bijeen worden gebracht, terwijl bezitters van oude, in aanmerking komende zaken, deze eventueel in bruikleen aan de vereniging zouden kunnen afstaan.

De interesse die op de bijeenkomst tot uiting kwam is voor de stuur-groep mede aanleiding haar plannen tot de totstandkoming van een vereniging en het samenstellen van een definitief bestuur, verder uit te werken.

De stuur-groep als zodanig, zal daarna haar taak als beëindigd beschouwen.

Geïnteresseerden die de bijeenkomst niet hebben kunnen bijwonen, kunnen zich alnog opgeven bij de heer C. Jakobs, Venrayseweg 108, tel. 1062.

In het tweede gedeelte van de bijeenkomst werd door de in Horst langzamerhand bekende Dr. Renaud, begeleider van het team Delftse studenten dat momenteel bij de ruïne van het kasteel opgravingswerkzaamheden uitvoert, als praktische werkzaamheden bij de gastcolleges welke Dr. Renaud aan de Technische Hogeschool te Delft geeft, een interessante inleiding gehouden over het kasteel Ter Horst. Tevens werden door hem diverse voorwerpen getoond, bij eerder gedane opgravingen op het kasteel gevonden en werd het praktisch gebruik toegelicht.

Alles bij elkaar een zeer geslaagde bijeenkomst waarmee het bereiken van het gestelde doel vastere vormen heeft gekregen.

De stuurgroep:

Pater Herraets
H. Vullingsh
W. Houwen
P. Jacobs
L. Greweldinger

Sporen uit de Romeinse tijd

In 1987 werd de archeologische verzameling van het Goltziusmuseum te Venlo uitgebreid met diverse bijzondere metalen bodemvondsten uit Noord- en Midden-Limburg. Tot de opmerkelijke voorwerpen behoorden ook twee Karolingische schijffibulae. Deze mantelspelden waren bij de aanleg van de zuidelijke ontsluitingsweg over het 'Hoogveld' door twee jeugdige detectoreigenaren in het vrijgelegde wegcunet ontdekt. De vondst was opmerkelijk omdat de fibulae tussen de oude cultuurlaag (esdek uit de Middeleeuwen) en de daaronder liggende gele uitspoelingslaag 'in situ' waren ontdekt. Ze waren ter plaatse omstreeks de achtste en negende eeuw in de bodem terecht gekomen.

Dergelijke mantelspelden zijn gegoten uit brons en hebben een doorsnede van omstreeks twee centimeter. De voorzijde is voorzien van een verdiept kruis met verkorte armen die aan de uiteinden verbreden, zodat een breedarmig kruis (Andreaskruis) ontstaat. Tussen de armen van elk kruis en de fibularand bevinden zich vier verdiepte cirkels die met rood email zijn ingelegd. Aan de achterzijde van de schijf is een haakvormige naaldhouder en een oogje meegegoten. Oorspronkelijk kon hierin een ijzeren naald worden bevestigd, zodat de fibula een functie kon hebben als 'veiligheidspeld'. Deze fibulae werden gebruikt om ter hoogte van de schouders uiteinden van mantels vast te zetten, waarbij ze meestal in paren werden gedragen. De ontdekking van een tweetal identieke fibulae zou verklaard kunnen worden als grafvondst, omdat het niet logisch is dat twee fibulae gelijktijdig op dezelfde plaats werden verloren.¹

In de zomer van 1993 is op hemelsbreed nog geen anderhalve kilometer afstand van de hierboven beschreven vondst, wederom door een van de eerder vermelde speurders, de heer Geert Duijf, een schijffibula met een Andreaskruis ontdekt (zie foto). De vondst werd gedaan op een ontgraven perceel weiland aan de Stationstraat te Horst, waar in opdracht van Oliehandel Vissers door architect Ben Keijsers nieuwe bedrijfsruimten zijn gepland. De vindplaats ligt ruim zestig meter van de Stationsstraat en grenst aan het sportpark van V.V. Hegelsom. Deze fibula is iets groter (22 millimeter) dan de overige Horster mantelspelden en

bezit een mooie dieprode en vrijwel complete emailinleg. Hiermee is deze het mooiste bekende exemplaar uit Horster bodem.

Naast deze fibula werd ook een koperen Romeinse munt (as) op deze Hegelsomse vindplaats ontdekt (zie foto). De munt heeft op de voorzijde de beeltenis naar rechts (Tiberius?) en is voorzien met de van buiten naar binnen leesbare tekst TI[berius] CAES[ar] AUGUST[us] F[elix] IMPERAT[or], waardoor duidelijk is dat deze munt ten tijde van de regering van keizer Augustus werd geslagen op het moment toen reeds duidelijk was dat Tiberius de keizer zou opvolgen. In jaartallen uitgedrukt moet deze munt tussen 10 en 14 na Christus zijn geslagen. Als muntplaats moet Rome of Lugdunum (Lyon) worden aangemerkt. De achterzijde van de munt is voorzien van een zogenaamde klop of contramerkt in de vorm van de letter P[ro]. Een klop kon om meerdere redenen worden aangebracht. Vaak werd hierdoor de levensduur van sterk afgesleten munten verlengd. De klop PRO is bijvoorbeeld vaak aangetroffen in de betekenis van PROBAVIT (goedgekeurd) op oudere versleten koperen munten die nog in de tijd na keizer Tiberius (overleden 37 na Christus) wegens ontbreken van 'vers' geld moesten worden gebruikt. Het lijkt er dus sterk op dat de munt tientallen jaren na het tijdstip van muntslag in de Hegelsomse bodem terecht is gekomen.

Dit sluit overigens goed aan bij andere vondsten in Noord-Limburg. Het is bekend dat pas vanaf het einde van de eerste eeuw buiten de militaire nederzettingen een geldeconomie tot ontwikkeling kwam. Zo is in 1865 een zilveren denarius van keizer Hadrianus (117-138 na Christus) bij deze vindplaats te Hegelsom gevonden.² Het kan niet anders dan dat in de onmiddellijke omgeving van de vindplaats te Hegelsom in de Romeinse tijd mensen geld hebben verloren. Gelet op het relatieve gunstige vestigingsklimaat op de noord-westelijke oever van het beekdal van de Molenbeek, durf ik zelfs de hypothese te opperen dat houten huizen voor de inheems-Romeinse bevolking in de omgeving van de vindplaats gezocht kunnen worden.

Gaandeweg ontstaat namelijk een duidelijk gedifferentieerd beeld van de bewoning in Noord-Limburg in de Romeinse tijd. In het Maasdal, langs beide hoge Maasoever en langs de twee wegen ('viae') die parallel aan de Maas functioneerden in de

Romeinse tijd, vinden we bewoningsconcentraties in dorpen ('vici') zoals Venlo en Blerick.³ Op de grotere complexen van vruchtbare middelhoge rivierkleigronden treffen we vrijwel altijd grote stenen boerderijen aan ('villae'), die graan produceerden voor de omvangrijke militaire markt aan de Rijn grens. Landinwaarts, vooral op de hoge oevers van de beekbeddingen, worden alleenstaande boerderijen met bijgebouwen en groepjes van plattelandsbehuizingen aangetroffen. Langs wegen die vanuit het Maasdal naar het binnenland reiken ('diverticulae'), zoals de weg vanuit Blerick via Maasbree naar de Peeldoorgang bij Hel-den, vinden we sporen van intensievere bewoning en soms zelfs van steenbouw.⁴

Projecteren we deze hoofdlijnen van het algemeen ruimtelijk verspreidingspatroon in Noord-Limburg op het grondgebied van de gemeente Horst, dan kunnen sporen uit de Romeinse tijd beter verklaard worden.

Oudere vondstmeldingen in het databestand van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (R.O.B.) te Amersfoort beschrijven vondsten van Romeins aardewerk in het uiterste oosten van de gemeente Horst, aan de overzijde van de spoorlijn Nijmegen-Venlo. Mogelijk dat deze vondsten -bij mijn weten nog nooit nader beschreven of precies bestudeerd- in verband staan met de Romeinse weg Nijmegen-Cuyck-Blerick, die overigens ook bekend is uit de Romeinse wegenkaart Tabula Peutingeriana.⁵ Verdere incidentele Horster vondsten uit de Romeinse tijd zijn allemaal gedaan op de hoge oevers bij beken. De munten uit Hegelsom -waarbij de recente ontdekking- zijn reeds hierboven beschreven.

Een andere primeur betreffende de Romeinse tijd in Horst zijn een handvol vondsten die in oktober 1993 door de heer W. Alberts uit Venlo bij graafwerkzaamheden ten behoeve van het bestemmingsplan Risselt werden gedaan. Tot de meest in het oog springende vondsten behoren een fragment van een Romeinse fibula en een randfragment van een dolium. Een dolium is een groot voorraadvat waarvan fragmenten vaak in nederzettingen uit de Romeinse tijd worden aangetroffen. Het type dat in Horst is ontdekt (Stuart 147) is niet preciezer te dateren dan eerste tot en met derde eeuw (zie tekening van het randfragment en van een vergelijkbaar compleet stuk).⁶

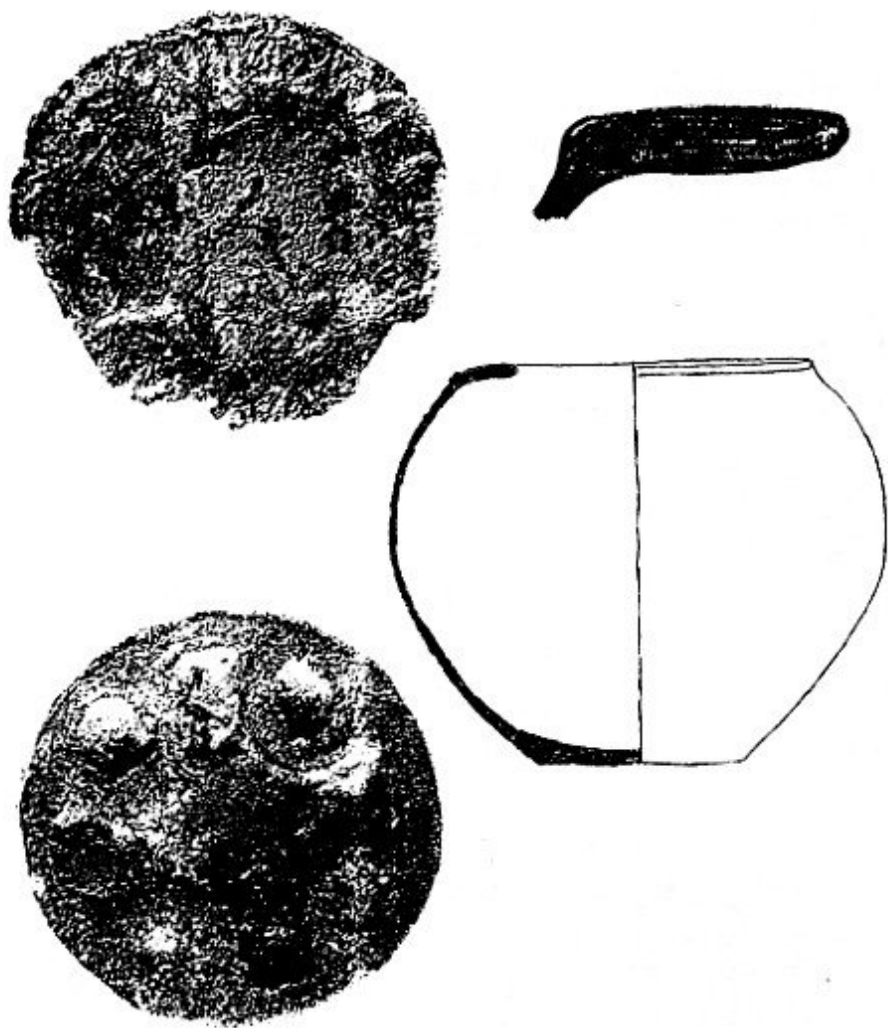
Ook deze vindplaats ligt op de hoge rand van respectievelijk beekdalen van de Kabroekse- en de Molenbeek. Eerder door de R.O.B. verricht en vanwege het gemeentebestuur van Horst geëntameerd archeologisch proefonderzoek aan de rand van het Risselter Veld, had geen directe resultaten opgeleverd. Door de vondsten van de heer Alberts is er een duidelijke indicatie verkregen dat mogelijke bewoningssporen op een meer centrale plaats -direct ten noorden van het huidige kerkhof aan de Deken Cremerstraat- gezocht moeten worden.

Of de bij deze losse vondsten behorende bewoningssporen, die waarschijnlijk zoals op vele plaatsen vooral uit de tweede eeuw zullen dateren, ook inderdaad teruggevonden worden, hangt af van toekomstig archeologisch onderzoek. Het getuigt van wijsheid dat het gemeentebestuur van Horst -in navolging van de Noordlimburgse gemeenten Gennep, Bergen, Venray en Venlo- inziet dat daarbij vanuit het lokaal bestuur steun gegeven dient te worden. Archeologische sporen zijn immers eenmalig; ze kunnen slechts één keer onderzocht worden en zijn dan per definitie vernietigd. Van wezenlijk belang zijn ook oriënterende activiteiten van speurders en het waarnemingsvermogen van geïnteresseerden. En daartoe reken ik nadrukkelijk de lezers van dit INFO-bulletin.

Jos Schatorjé

Noten

- 1 J. Schatorjé, 'Memorabel metaal. Metalen museumaanwinsten uit 1987', *Archeologie in Limburg* nr 36 (1988) 118-119.
- 2 Deze muntvondst is beschreven door A. Steffens, *Geschiedenis der aloude heerlijkheid en der heeren van ter Horst* (Roermond 1888) 1. Deze munt wordt thans bewaard in het Bonnefantenumuseum te Maastricht.
- 3 A.A.J.J. van Pinxteren (e.a.), *Pronkstukken. Venlo 650 jaar stad*. Catalogus Goltziusmuseum (Venlo, 1993) 14-41.
- 4 J.M.W.C. Schatorjé, *Scherven uit Schandelo. Op zoek naar Romeinse villae in het Maasdal*. Cahiers van de Historische Werkgroep Arcen-Lomm-Velden 9 (Lomm/Horst 1984).
- 5 *Pronkstukken*, 39-41.
- 6 P.J.J. Stuart, *Gewoon aardewerk uit de Romeinse legerplaats en de bijbehorende grafvelden te Nijmegen* (2e druk, Leiden 1977) 64-65.

Munt (as) van Tiberius gevonden te Hegelsom (10-14 na Chr.)

Andreasfibula gevonden te Hegelsom (ca 750-900 na Chr.)

Randfragment van voorraadvat gevonden Horst-Risselt (50-250 na Chr.), schaal 1:1.

Reconstructie van eenzelfde voorraadvat, schaal 1:8

Heibel in de Steenstraat

Zorg voor aanleg en onderhoud van straten en wegen hoort tot het vaste takenpakket van iedere directeur Gemeentewerken. Het is een onderwerp dat bovendien de burgers vaak direct raakt en waar de meeste mensen ook wel een mening over hebben: het gat in de weg, de verkeersdrukte of de betaling van baatbelasting.

Tijdens de ambtelijke loopbaan van Ludwig Greweldinger stond de voornaamste straat, de Steenstraat, vele malen op de agenda van de gemeentelijke bestuurders. In dertig jaar tijd is deze straat, na dikke rapporten, veel discussies en soms nog procedures, veranderd van een weg voor doorgaand verkeer in een voetgangersdomein.

In de waan van de dag wordt wel eens vergeten dat er soms toch maar weinig nieuws onder de zon is. In het onderstaand geval wordt beschreven hoe aan het einde van de achttiende eeuw een geschil over de Steenstraat werd opgelost. Het was niet meer dan een incident, waaraan, in vergelijking met tegenwoordig, betrekkelijk weinig papier werd besteed. Toch is deze storm in een glas water wel interessant als voorbeeld van gemeentelijke besluitvorming in de 'goede oude tijd'. De schaal was anders dan nu, de principes hetzelfde. Als men uit de geschiedenis een les mag trekken is het wel deze: Hoed U voor de Vooruitgang, want zij bestaat niet...Gelijkenis met thans nog levende personen of bestaande situaties berust op toeval.

Op 27 september 1784 behandelde het Hof van Justitie voor het Pruisisch Overkwartier te Geldern een klaagschrift afkomstig van Joannes Wilhelmus van den Speulhof, 'Landt-licent-ontfanger' (= belastinggaarder) te Horst, als gevolmachtigde van de bewoners van de Steenstraat in Horst. Hij betoogde dat van oudsher, tot 1771 toe, de Steenstraat altijd was onderhouden op kosten van de gemeente, maar onlangs had scholtis Van Douveren bepaald dat de aanwonenden, op straffe van boete bij nalatigheid, zelfs de straat, grenzend aan hun huis, moesten onderhouden. De scholtis beriep zich daarbij op een besluit dat door een paar geërfden tijdens de gemeentevergadering op 5 oktober 1782 zou zijn genomen 'inter pocula et pintas' ('tussen kruik en pint'), welk besluit ook nooit was gepubliceerd. Zulks had moeten

gebeuren in een vergadering waarvoor alle inwoners dienden te worden opgeroepen. Vanwege dit vormgebrek riepen de klagers de nietigheid van het besluit in en verzochten zij het Hof, dat dit aan de scholtis zou gelasten hen met rust te laten. Achteraf moet worden geconstateerd dat Van den Speulhof waarschijnlijk gelijk had. In de geërfdenprotocollen (= gemeentebesluiten) wordt in ieder geval dit 'kroegbesluit' niet vermeld.

Het Hof reageerde met een opdracht voor de scholtis om binnen veertien dagen te reageren. Diens antwoord is niet bekend, maar het vormde voor het Hof aanleiding om de regeerders van Horst op te dragen een nieuwe, algemene geërfdendag uit te schrijven over dit thema en het resultaat daarvan aan het Hof mede te delen.

De verdere afhandeling van de zaak liep daarna niet erg vlot. Uiteindelijk eindigde het geschil met een compromis dat op 28 juni 1785 in de kanselarij van het Hof ten overstaan van de raadsheer Rasoir na langdurige discussies werd gesloten. De bewoners van de Steenstraat zouden hun deel van de straat onderhouden, maar de gemeente diende de stenen en het andere bestratingmateriaal te leveren.

Th.J. van Rensch

Bron:

1. R.A.L., Archief Schepenbank Horst, nummer 118
2. G.A.H., nummer 2

De katholieke Missie in Nederlands-Indië/Indonesië, 1945-1950. Een korte verkenning

De strijd van de katholieke kerk tegen een al te nauw samengaan van missie en koloniale politiek begon reeds in de eerste eeuwen na de grote ontdekkingsreizen. Langdurig en hardnekkig zou de "Propaganda Fide", die in 1622 in het leven werd geroepen, moeten vechten om de missie onder de nationale en politieke protectie van Spanje en Portugal uit te halen¹. Reeds de allereerste instructie van de Propaganda Fide van 1659 benadrukte het supranationale karakter van de missionering door te stellen, dat de katholieke kerk het uitgangspunt van de missie was. Het kerkelijke gezag bepaalde dat de missionarissen in de missielanden zich van elke vorm van politieke werkzaamheid moesten onthouden. Met deze algemene veroordeling van politieke activiteiten was tevens het vonnis geveld over de nationale propaganda, in zoverre deze een politiek karakter droeg². In de twintigste eeuw waren het de drie opeenvolgende missiepapen Benedictus XV (1914-1922), Pius XI (1922-1939) en Pius XII (1939-1958) die door middel van hun missie-encyclieken het missiebeleid en de gedragslijn van de missionarissen voorschreven. Deze aanscherping, uitbreiding en nadrukkelijke doelstelling van het missiewerk in de eerste decennia van deze eeuw waren voornamelijk gegroeid uit de toestand na de eerste wereldoorlog. Door het ontwakend nationalisme bij de verschillende volken nam de belangstelling toe voor de eigen landsaard en -belangen. Hierdoor was dringend een snelle vestiging en uitbouw van het kerkelijk leven nodig. Een kerkelijk leven dat in de eigen grond moest wortelen en dat van het buitenland onafhankelijk moest zijn³. In de missie-encyclieken werd onder andere grote nadruk gelegd op aanpassing aan de nationale gezindheid door de missionarissen. Het was allereerst zaak het eigen vaderland ook werkelijk bij vertrek achter te laten. De missionaris moest zich losmaken van iedere politieke activiteit die met zijn eigen natie verband hield. Hij moest zijn missiegebied gaan hoogachten en liefhebben als een tweede vaderland. Wel moest hij voorzichtig zijn met bemoeienis met de inheemse politiek, maar hij mocht onafhankelijkheidsstreven niet tegenwerken, wanneer deze actie met rechtmatige middelen werd gevoerd. De beste waarborg voor de vrijheid van de missie was en is haar supranationale karakter⁴.

Hebben de missionarissen in Indonesië zich voldoende gehouden aan de voorschriften van Rome, met andere woorden, hebben ze zich niet teveel vereenzelvigd met het koloniale bestuur en heeft de Indonesische bevolking het supranationale karakter van de katholieke kerk begrepen? Het moment van toetsing brak aan toen het Nederlandse bestuur in Indonesië haar greep op het gebied verloor door het uitbreken van de oorlog in Europa. Reeds vóór de komst van de Japanners werden op Sumatra door de Bataks plundertochten ondernomen onder het aanheffen van de eerste onafhankelijkheidsleuzen. Door de toenemende onveiligheid trokken de meeste Europeanen naar de grotere plaatsen, waar ze onder militaire bescherming stonden. De missionarissen bleven op hun post. De huizen van Europeanen en van sommige zendelingen werden geplunderd. Door katholieke Bataks werd toen een soort burgerwacht gevormd om de missiegebouwen tegen plundering en brandstichting te beschermen. Tegen plunderslaars die kerkgoederen wilden stelen, betoogden zij, dat de goederen geen bezit waren van vreemdelingen, maar van de inheemse katholieke gemeente. Het enige voorbehoud dat deze christelijke bewakingsdiensten maakten, was dat zij de missionarissen wel zouden beschermen tegen binnenlandse ongeregeldeheden, maar niet tegen eventuele willekeur van Japanse zijde⁵. Deze houding maakte op niet-katholieken grote indruk en bewerkte dat missionarissen veel minder dan anderen als ongewenste vreemdelingen werden behandeld. Tot de internering werd hun veiligheid gegarandeerd en genoten ze enige bewegingsvrijheid⁶. Voor de missie braken nu de moeilijkste tijden aan. Eerst de Japanse bezetting, die meteen door de proclamatie van de Indonesische onafhankelijkheid werd gevolgd. Er was echter ook een lichtpunt. De Indonesische clerus, die al die tijd vrij van internering was gebleven, zette het pastorale werk voort en nam een groot deel van de leiding van de katholieke kerk in Indonesië in handen. Toen de missionarissen de interneringskampen konden verlaten, trokken zij op Java en Sumatra naar de geallieerde enclaves. De Nederlandse Kapucijnen verzamelden zich in de door de Britten bezette steden Padang en Medan⁷. Tot na de overdracht bleven de missionarissen in een stadsdeel van Medan geïnterneerd, omdat bij terugkeer naar het missiegebied niemand hun veiligheid kon garanderen⁸. Bij het uitbreken van de oorlog

was de missie onder de Bataks pas zeven jaar oud geweest en in die korte tijd had men nog geen eigen inheemse priesters kunnen vormen. Dit gemis bemoeilijkte de terugkeer na de oorlog, want de missionarissen hadden geen enkele introductie in een gebied dat zich vanaf het begin bij de Republiek had aangesloten⁹. Vanwege de veiligheid moesten de Nederlandse missionarissen in de buurt van de militairen blijven. Kolonel Goossens gaf geen permissie voor vertrek, want het volk was onrustig en vele planters waren vermoord¹⁰. Contact met katholieke Bataks was onmogelijk, want niemand durfde contact te zoeken¹¹. Na herhaalde verzoeken van de missie en van de katholieke Bataks zelf stuurde Mgr. Soegyapranata in 1947 een Javaanse priester om de voorlopige zielzorg onder de Bataks over te nemen¹². In 1950 konden de missionarissen weer naar hun arbeidsterrein terugkeren. De streekhoofden waren vooraf door de nieuwe autoriteiten op de hoogte gebracht van hun komst. Zij werden verantwoordelijk gesteld voor het welzijn van de missionarissen. "De missie werd met vlag en wimpel binnen gehaald. Bij aankomst werden de missionarissen met muziek verwelkomd. Eigenlijk hadden de Bataks liever Indonesische priesters gehad, maar een Javaanse priester had duidelijk gemaakt dat er geen onderscheid was"¹³. Geheel anders verliep de revolutie-periode voor de missionarissen in de gebieden West-, Midden- en Oost-Java. De steden Bandoeng, Soerabaja en Batavia, die door de Britten beheerst werden, boden aan een deel van de vrijgekomen missionarissen een veilig onderdak. De missionarissen die nog buiten deze steden verbleven, werden grotendeels opnieuw geïnterneerd en pas in de loop van 1946 door de geallieerden overgebracht naar de genoemde steden. De Indonesische clerus hoefde uiteraard niet te vluchten. Dit bleek ook niet nodig voor acht Nederlandse Jezuïten in Djokjakarta, tien Nederlandse Karmelieten in Malang en drie Lazaristen in Madioen en Blitar. De Jezuïten waren in de Republikeinse regeringsstad Djokjakarta de enige Nederlanders, maar hun toeg verleende hen een status die gerespecteerd werd. Terwijl in het republikeinse Sumatra en West-Java de Nederlandse missionarissen zich dus grotendeels binnen de geallieerde enclaves hadden teruggetrokken, was het op Midden-Java klaarblijkelijk mogelijk, de missie voort te zetten. Een belangrijke verklaring daarvoor moet gevonden worden in de persoon en het

beleid van de apostolisch vicaris van Semarang, Mgr. Soegyapranata, die in 1945 ondubbelzinnig had gekozen voor de Indonesische onafhankelijkheid. Om twee redenen brak hij met de traditionele afzijdigheid van de kerk ten opzichte van de politiek. Enerzijds konden katholieke leiders door hun deelname een matigende invloed uitoefenen op de ontwikkeling van de onafhankelijkheidsbeweging en anderzijds konden nu beschuldigingen en verdachtmakingen van tegenstanders, die onder andere beweerden dat de inheemse katholieken handlangers waren van de koloniserende mogendheden, weerlegd worden. De apostolisch vicaris van Batavia, Willekens, bleef daarentegen vasthouden aan de traditionele politieke neutraliteit. Intern leidde deze tegenstelling tussen de beide kerkvorsten tot spanningen en verdeeldheid, die de relatie tussen de Nederlandse en de Indonesische Jezuïten geen goed gedaan hebben. Missie-overste De Quay moest de Nederlandse Jezuïten duidelijk maken dat de regel van Ignatius, volgens welke leden van de Societas Jesu buiten de twisten van christen-vorsten dienen te blijven, in dat revolutiejaar bijzondere geldigheid had¹⁴. In 1950, toen Mgr. Soegyapranata, onderweg voor een bezoek aan Rome ook Nederland bezocht, waren de Jezuïten in Nijmegen van mening dat hij in grote lijnen een gereserveerde houding toonde. Het was volgens hen duidelijk merkbaar dat de onafhankelijkheidsstrijd een scheidsmuur had opgeworpen¹⁵.

Ondanks de goede relatie die Mgr. Soegyapranata onderhield met de republikeinse autoriteiten, moesten de Nederlandse missionarissen op Midden-Java uiterst voorzichtig te werk gaan. Dat gold zeker toen Nederland troepen stuurde die desnoods met geweld het koloniale bezit moesten heroveren. Het overschrijden van de bezettingszone's, die zich herhaaldelijk verplaatsten, of het behandelen en verplegen van gewonde soldaten waren niet zonder risico. In gebieden waar gevochten werd, kon het gebeuren dat zowel de Nederlandse als de republikeinse soldaten de missie van collaboratie beschuldigden en de missionarissen om uitleg vroegen¹⁶. Van de andere kant genoot de missie een uitzonderingspositie. Het gebeurde ook dat missionarissen met behulp van het internationale Rode Kruis en de Polisie Tentara Indonesia van het Republikeinse naar het Nederlandse gebied gesmokkeld werden¹⁷. In het pastorale werk ondervond men weinig hinder. Zo

mocht de missie met vrijgeleide van de Republikeinse commandanten en met toestemming van de Nederlandse commandant de mis gaan lezen in een plaats onder Nederlands gezag¹⁸. In de jaren '45-'50 kwam de grootste dreiging voor de missie niet zozeer van de kant van het Indonesische of het Nederlandse leger, maar veeleer van de zijde van de vele gewapende ongeregelde troepen, die overal op lokaal niveau waren opgericht. Enkele van de belangrijkste waren de islamitische guerrilla-organisaties de Hiizbu'llah en de Sabili'llah¹⁹. Door het optreden van deze gewapende troepen werden op Midden-Java tien Jezuïten-missionarissen vermoord en vele missie-gebouwen vernield. De angst voor terreur nam weer sterk toe in juni 1949, toen Djokjakarta door de Nederlandse troepen werd ontruimd. Vóór het wegtrekken van de Nederlandse troepen evacueerden 30.000 tot 40.000 mensen uit deze stad. Het waren Nederlanders, Chinezen en een groot aantal Indonesiërs, die met de Nederlanders hadden samengewerkt of die hoopten op een rustiger bestaan buiten de Republiek. De missie achtte het vanzelfsprekend, dat het Nederlandse missie-personeel bleef. De Indonesische troepen zagen er op toe dat alles rustig verliep. Echter voor het geval zij de benden niet in bedwang zou kunnen houden, werden door de missie voorzorgsmaatregelen getroffen. Zo werd besloten dat een priester steeds vergezeld moest zijn van minstens één Javaan. Een wacht van gewapende jongeren hield toezicht bij de grotere missiegebouwen. Achteraf bleek die zorg overbodig, want alles verliep buitengewoon rustig. Op de dag van de bestuurswisseling zelf mocht niemand op straat komen²⁰. De eerste ordonnantie van de Sultan was een bevel aan alle niet-Indonesiërs, een rode armband te dragen waarop hun nationaliteit, dan wel hun staatsburgerschap (Warga Negara) stond vermeld. De Jezuïten vonden dit zeer onaangenaam. In de eerste plaats moesten ze nu terstond over hun staatsburgerschap beslissen. Daarnaast voelden ze er weinig voor duidelijk getekend rond te lopen. Missie-overste De Quay pleegde overleg met Mgr. Soegyapranata en samen besloten ze de maatregel te negeren. Mgr. Soegyapranata bracht de zaak ter sprake bij de Sultan en die bepaalde toen dat de missionarissen in plaats van de band een legitimatiekaart moesten aanvragen. "Die kaart is nooit gekomen en de heele verordening schijnt vergeten, want bijna niemand loopt met een roode hand"²¹. Dat de Neder-

landse missionarissen bij het wegtrekken van de Nederlandse troepen achterbleven, ondervond bij de Indonesische bevolking over het algemeen veel waardering. Op Sumatra ontruimden de Nederlandse militairen de stad Balige op 14 december 1949. De missionarissen waren de enige Nederlanders die achterbleven. Overal werd de nationale vlag uitgehangen. De bevolking op straat was in feeststemming en de missionarissen mengden zich onder de mensen. Ze werden vriendelijk begroet, van schrik of achterdocht was niets meer te bespeuren. Als een lopend vuurtje ging het door de stad, dat de pastoors gebleven waren²². Of de Indonesische bevolking de supranationaliteit van de katholieke kerk en haar dienaren ten volle heeft begrepen is moeilijk vast te stellen, maar dat de Nederlandse missionarissen in hun ogen een bijzondere positie innamen, is wel duidelijk. Volgens Indonesische opvattingen week de Nederlandse missionaris af van de Nederlanders in het algemeen. De missionaris was geen "Hollander", maar louter en alleen "pastoor"²³.

V.J.J.M. Asselberghs

Noten

- 1 A. Freitag, *Kerend Missiegetij* (Deurne 1995) 22.
- 2 A. Mulders, *Missiologisch bestek* (Hilversum 1962) 238.
- 3 A. Freitag, 82
- 4 *Ibidem*, 113
- 5 Interview Pater Jenniskens, OFM, CAP (missiegebied Sumatra).
- 6 A. Gentilis, *Een volk ontdekt Christus* (Voorhout 1959) 127.
- 7 J. Bank, *Katholieken en de Indonesische revolutie* (Baarn 1983) 120.
- 8 Jenniskens, interview.
- 9 Gentilis, 126.
- 10 Jenniskens, interview.
- 11 Gentilis, 142.
- 12 *Ibidem*, 132.
- 13 Jenniskens, interview.
- 14 Bank, 120-122.
- 15 Archief Claverbond A: Algemeen, doos 1, map 5 en 7.
- 16 Chronologisch Overzicht van de werkzaamheden der Jezuïten in de missio Bataviensis (tot 1956) (Den Haag, Claverbond, niet geplubliceerd) 1949, 81.
- 17 *Ibidem*, 1948, 78.
- 18 *Ibidem*, 1949, 81.
- 19 R.N.J. Kamerling (ed.), *Indonesië toen en nu* (Amsterdam 1980) 115.
- 20 Chronologisch overzicht, 1949, 84.
- 21 Archief van de Nederlandse Provincie der Jezuïten (Den Haag) 101, 2.
- 22 Gentilis, 144.
- 23 *Berichten uit Java*, Voor de leden van de St. Claverbond (1947-1955) 1949, 128

Wienes Hof en Fleurs Hof te Hegelsom

Het boerderijenboek van Thijs Pubben, verschenen in *Horster Historiën 4, Van leem naar steen*, maakt slechts sporadisch gebruik van het schepenbankarchief, ongetwijfeld ook een belangrijke bron voor historisch boerderijonderzoek. Bij lezing van dit interessante boek overviel me weleens de gedachte dat de auteur met uitgebreider archiefonderzoek zijn boek nog rijker van inhoud had kunnen maken. In augustus 1955, in de tijd dat meester H.G. ter Voert (1905-1984) uit Griendtsveen historische bijdragen in *De Echo van Noord-Limburg* publiceerde, ontving ik van hem enkele uitsneden uit het archief van de Horster Schepenbank. Deze stukken betreffen onder andere enkele Hegelsomse boerderijen en zijn belangrijk voor de verklaring van twee boerderijnamen¹.

Wienes Hof

Volgens een akte van 16 januari 1709² droeg Willem Wijnes in eigendom over aan Jacob Muijers en diens vrouw Jenneken Berghs: drie morgen land aan den Hegelsom, waarmee 300 gulden afgelost werd die Willem Wijnes acht á negen jaar daarvoor aan Jacob Muijers had geleend. Men kan hieruit afleiden, dat op die datum Willem Wijnes pachter was van de toen in eigendom aan de gemeente Horst toebehorende boerderij Wienes Hof en dat de naam van deze boerderij afkomstig zou kunnen zijn van de familienaam Wijnes (uitgesproken als: Wienes). Het omgekeerde is natuurlijk ook mogelijk, namelijk dat de boerderijnaam ouder is en de familienaam daarvan is afgeleid. Willem Wijnis was gehuwd geweest met Catharina Lenssen zaliger. De voogden over hun minderjarige kinderen waren Peter Lenssen en Jan Hoecx.

Fleurs Hof

Een ander voorbeeld van een boerderij welke zou kunnen zijn genoemd naar de pachter is Fleurs Hof, 100 meter ten zuiden van Wienes Hof gelegen. Deze boerderij heette in 1676 Te Meusers en was toen eigendom van de Weduwe Derick van Hegelsom. Jacob Muijers was de pachter hiervan. Ook hier werd de naam van de bouwhof ontleend aan die van de pachter. Op 29 februari 1684³ begon voor het gericht te Horst een proces van de Kinderen van Hegelsom tegen Jacob Lenssen.

De Kinderen van Hegelsom wilden de bouwhof The Meusers, gelegen in het herdschap Hegelsom, verkopen. Toen Jacob Lenssen in de aldaar gelegen herberg van Jacob Verhaag kwam, trof hij daar een gezelschap bijeen, dat achter een glas bier of een borrel zat. De kastelein, Jacob Verhaag, was een der gecommiteerden (gevolmachtigden) der Kinderen van Hegelsom. Lenssen sloot zich bij het gezelschap aan en dronk een stevig glas mee. Het gesprek kwam op het goed Te Muisers, dat te koop was. In jeugdige overmoed en beneveld door de drank kocht Lenssen de bouwhof voor 1350 gulden en 2 souverainen tot lijfenis. De volgende morgen ging de vrouw van Lenssen zeggen, dat haar man in dronkenschap gehandeld had en dat de koop niet door kon gaan. De Kinderen van Hegelsom vonden daarentegen, dat de koop geldig was en dus moest doorgaan. Op 3 april 1685⁴ kwam de uitspraak: de koop moest doorgaan en Lenssen moest bovendien de proceskosten betalen. Hij ging in hoger beroep bij het Hof van Gelderland te Roermond. Hij schijnt dit beroep te hebben verloren, want op 11 januari 1689⁵ werd de bouwhof voor het gericht te Horst overgedragen aan Jacob Lenssen en zijn vrouw Grietien Ramackers, voor 1350 gulden en 2 souverainen. De latere bewoner van de bouwhof was Fleur (Florentius) Lenssen, geboren op 1 februari 1688. Zijn gezin bestond in 1725 uit man, vrouw, een knecht en drie dienstmeiden boven de zestien jaar. Hij bezat toen zes koeien, drie runderen, zes schapen, geen bijen en geen ganzen. Gegevens over ander vee, zowel als eventueel inwonende personen beneden zestien jaar, ontbreken. Bij een boedelscheiding van 29 december 1761 kwam Fleurs Hof op naam van Peter Lenssen, zoon van Floris Lenssen en kleinzoon van Jacob Lenssen. Volgens het kohier van de grondbelasting woonde Jacob Lenssen in 1728 op de Middelijk. In het begin van deze eeuw werd de boerderij bewoond door P. Driessen (Fleurs Piet). Toen deze naar Melderslo vertrok, kwam in 1909 de uit Sevenum afkomstige Jacobus Ververgert op de boerderij wonen ⁶. Prompt kreeg de boerderij toen in de volksmond de naam Vergert. Jacobus Ververgert kwam uit Sevenum. De huidige bewoner, afkomstig van Wienes Hof, heeft echter weer duidelijk gekozen voor de oude naam Fleurs Hof, zoals blijkt uit een op de gevel aangebracht naam bord.

G .M.H. Lenssen

Noten

- 1 *Hooser Historiën 4, Van leem naar steen*, 291 (Wienes Hof), 303 (Fleurs Hof).
- 2 Dossier Schepenbank Horst, Rijksarchief Limburg Maastricht, nummer 725.
- 3 Dossier Schepenbank Horst, Rijksarchief Limburg Maastricht, nummer 16.
- 4 Dossier Schepenbank Horst, Rijksarchief Limburg Maastricht, nummer 11.
- 5 Dossier Schepenbank Horst, Rijksarchief Limburg Maastricht, nummers 27 en 28.
- 6 Gemeentearchief Horst.

Boven: Wienes Hof (Hagelkruisweg 20)
Onder: Fleurs Hof (Pastoor Debijestraat 9)

Heemkundeverenigingen

Op 21 december 1992, 29 maart en 29 november 1993 vonden overlegbijeenkomsten plaats van LGOG Kring Horst met de regionale heemkundeverenigingen. Op deze bijeenkomsten wordt op informele wijze van gedachten gewisseld over het werk waarmee iedereen bezig is. Men wil van elkaar leren, dubbel werk vermijden, maar ook elkaars problemen bespreken en samen naar oplossingen zoeken.

De vergadering in december 1992 vond plaats in de Oudheidkamer van Horst, die van maart 1993 in het verenigingslokaal De Wingerd van Heemkundevereniging Sevenum en die van 29 november 1993 in de lokaliteit van Stichting Geschiedenis Melderslo in de kerk aldaar. De volgende bijeenkomst is op 21 maart in de het gemeentehuis van Grubbenvorst onder voorzitterschap van de Stichting Historische Kring Grubbenvorst-Lottum.

De deelnemers aan het regionaal overleg zijn:

Stichting Geschiedenis Melderslo

Heemkundevereniging Sevenum

Historische Werkgroep De Brede

Stichting Werkgroep Oud America

Stichting Historische Kring Grubbenvorst-Lottum

Historische Kring Broekhuizen

Heemkundevereniging Helden

LGOG Kring Horst.

De deelnemende verenigingen en stichtingen zijn van plan tweemaal per jaar bij elkaar te komen, telkens bij één van de deelnemende verenigingen, die dan tevens het voorzitterschap op zich zal nemen.

Stichting Werkgroep Oud-America

Secretaris: H. Mulders, Kerkbosweg 6, 5966 NP America.

Telefoon 04764-1949.

Tijdens een vergadering van de dorpsraad in december 1979 werd door enkele enthousiaste personen met een gemeenschappelijke interesse voor de historie van America het idee geboren om eens wat nadrukkelijker te gaan grasduinen in die historie.

Hiermee is tevens een algemene doelstelling aangegeven van het werk dat deze werkgroep wilde gaan verrichten. Grasduinen in de historie in de breedste zin van het woord, dat wil zeggen: alles wat met America te maken heeft inventariseren, vastleggen en bewaren voor diegenen, die na ons komen. Het verzamelen van foto's, dia's, documenten en voorwerpen werd als eerste aangepakt.

Aanvankelijk bestond de werkgroep uit een achttal personen. Een echte taakverdeling was er niet. In vrij kort tijdsbestek werd een gedeelte van de oude stal van Grad Poels aan de Zwarte Plakweg omgetoverd tot een "home", waar al het verzamelde archief- en documentatiemateriaal werd bewaard.

Een van de eerste activiteiten was het opnemen van gesprekken met oudere plaatsgenoten, waaruit veel informatie naar voren. Het gemeentearchief in Horst werd haarfijn nagepluisd op Amerikaanse documenten. Dit leverde eveneens veel nieuwe informatie op. Verder werd een oude film uit 1968 aangekocht, die later door een van de leden is bewerkt tot een video-productie, die gretig aftrek vond. In 1987 werd voor de eerste keer een grote expositie georganiseerd door de werkgroep voor Amerikaanse hobbyisten en kunstenaars. Een geweldig succes, dat later nog enkele malen herhaald werd. Verder is de werkgroep jaarlijks actief op de Braderie in America, waar foto's e.d. te koop worden aangeboden. Daarnaast doen we iets met het raden van oude gebruiksvoorwerpen.

Leden van de werkgroep zijn actief geweest bij de organisatie van de feesten rond de viering van 100 jaar onderwijs in America en in 1991 het eeuwfeest van de parochie. Zeer nadrukkelijk waren we betrokken bij de totstandkoming van het jubileumboek *Van 16 naar America*.

Sedert 1990 zijn er regelmatig contacten met heemkundeverenigingen uit de regio, die als bijzonder positief ervaren worden. Eind 1991 is de Werkgroep omgevormd tot een Stichting. Er zijn duidelijke afspraken en er is een taakverdeling gemaakt. Momenteel bestaat de Werkgroep uit 13 personen.

Er zijn diverse toekomstplannen. Er zal worden gewerkt in kleinere werkgroepjes die elk een of meer onderwerpen nader zal gaan uitwerken. Onlangs heeft een inventarisatie plaatsgevonden van mogelijke activiteiten, zoals blijkt uit onderstaande lijst.

Lijst van geplande activiteiten

- 1 opnieuw kopiëren van het kerkarchief
- 2 oude stukken (jaarverslagen e.d.) van verenigingen opvragen
- 3 overzicht van Amerikaanse ondernemers (nota's, briefhoofden)
- 4 onderzoek naar en inventarisatie van bijnamen van vroeger
- 5 uitbreiding filmarchief
- 6 uitbreiding fotoarchief (incl. dia's)
- 7 opgenomen gesprekken uitwerken
- 8 nieuwe gesprekken opnemen aan de hand van vragenlijsten
- 9 oude uitgaven Peelklokje completeren
- 10 krantearchief inventariseren en bijhouden
- 11 bidprentjes verzamelen en eventueel kopiëren
- 12 inventarisatie oude boerderijen (namen, foto's, beschrijven)
- 13 inventarisatie en uitbreiding kaartarchief
- 14 verzamelen en opnemen van oude Peelverhalen
- 15 ansichtkaartenarchief aanleggen (kopiëren)
- 16 cartouchekranten verzamelen
- 17 schoolarchief
- 18 onderzoek naar straatnamen
- 19 oorlog en verzet in America
- 20 inventarisatie eigen documentatie en archief
- 21 promotie en ledenwerving voor de eigen vereniging
- 22 regelmatig contact met zusterverenigingen
- 23 verzamelen feestgidsen en jubileumboekjes.

Grootste wens voor de toekomst is een eigen onderkomen, liefst in de kern van het dorp. Hieraan wordt momenteel hard gewerkt. Onze inkomsten worden gevormd door de opbrengsten van acties en exposities. Uitgaven bestaan vooral uit aankopen van foto's, voorwerpen en boeken.

Historische Kring Gemeente Broekhuizen

**Secretaris: P. Weijs, Kerkstraat 40, 5871 AS Broekhuizen.
Telefoon 04763-1800.**

Voorjaar 1970 werd op initiatief van burgemeester A. Gubbels een bijeenkomst belegd om te komen tot oprichting van een "geschiedenisclubje". De belangstelling voor de eerste vergaderingen was groot: meer dan twintig personen. De activiteiten die men zou gaan ontplooiën werden vastgelegd en er werden werkgroepen geformeerd om historisch materiaal op te sporen, op te bergen, te bewaren, enz.

Helaas bleken deze taken niet overeen te komen met wat velen zich van een historische kring hadden voorgesteld. Ze hadden gedacht de geschiedenis op een presenteerblaadje aangereikt te krijgen. Velen haakten af toen bleek dat er zelfwerkzaamheid gevraagd werd. Na ruim een jaar had de historische kring nog slechts een zestal leden. Deze te kleine groep is, in gewijzigde samenstelling, tot op heden doorgegaan en heeft in de voorbije jaren toch wel het een en ander bereikt:

- 1 er is veel archief- en documentatiemateriaal verzameld over de vroegere heerlijkheden,
- 2 enkele publicaties werden verzorgd,
- 3 er werden gesprekken gevoerd en vastgelegd,
- 4 de gemeente vroeg en kreeg advies bij het kiezen van straatnamen en bij het samenstellen van de provinciale monumentenlijst,
- 5 er werd een monument opgericht voor de gesneuvelden van mei 1940 en een kruisbeeld geplaatst aan de Broekhuizerweg,
- 6 thans wordt, in samenwerking met enkele niet-leden, gewerkt aan de herdenking van 50 jaar bevrijding van de gemeente.

De leden vergaderen op dinsdagavond van acht tot tien uur in de kelder onder het gemeentearchief. De kosten van uitgaven om het functioneren van de historische kring mogelijk te maken, worden door de gemeente vergoed.

MUSEA

Streekmuseum Stichting Oudheidkamer Horst

Van 20 maart tot 29 mei loopt de tentoonstelling *De walvis van Kervenheim*. Uitgangspunt voor deze expositie over de geologische opbouw van Noord-Limburg is de vondst in 1978 van resten van een walvis in een verlaten grindgroeve bij Kervenheim (tussen Kevelaer en Xanten) door medewerkers van het Geologisch Landesamt Nordrhein-Westfalen.

Van lei tot computer is de titel van een tentoonstelling over de ontwikkeling van het schrift, van het eenvoudige kleitablet via de ons nog bekende lei naar de hedendaagse computer. Publiekstrekker zal zeker zijn een twintig jaar oude, nog werkende, IBM computer met printer. Te zien van 12 juni tot 18 september.

Kunst uit Sevenum is te zien van 25 september tot 13 november. Op uitnodiging van de Oudheidkamer exposeren een aantal amateur-kunstenaars uit Sevenum hun werk.

Van 27 november tot 1 januari is een tentoonstelling gepland over de *Herdenking 50 jaar bevrijding Horst*. Het accent zal daarbij niet liggen op het oorlogsgeweld, maar op de ontwikkeling van Horst de afgelopen halve eeuw van besloten gemeenschap tot de huidige voortrekkersrol op het gebied van de agro-industrie, cultuur en recreatie.

Openingstijden:

dinsdag van 10-12 uur; woensdag van 14-16 uur;

vrijdag van 19-21 uur en zondag van 15-17 uur.

Groepen op afspraak

Adres: Steenstraat 2, 5961 EV Horst.

Telefoon 04709 - 86540.

**Stichting Beheer Kunstschaten
Sint-Lambertuskerk Horst**

De bewaard gebleven middel-
eeuwse inventaris van de kerk is
geplaatst op de rijksmonumen-
tenlijst en op de lijst van be-
schermde verzamelingen krach-
tens de Wet Behoud Cultuurbe-
zit. Op initiatief van het kerkbe-
stuur van de Sint-Lambertuspa-
rochie werd in 1984 een speciale
stichting in het leven geroepen
om de zorg voor het kerkelijk

erfgoed te coördineren. Deze "Stichting Beheer Kunstschaten Sint-Lambertuskerk Horst" stelt zich ten doel de kunstschaten op verantwoorde wijze te tonen, te conserveren en waar nodig te restaureren. De presentatie vindt plaats in de kerk en de speciaal daarvoor ingerichte Schatkamer. Conserveren en restaureren wordt verricht door vakbekwame specialisten. Het ministerie van W.V.C., particulieren, het Horster bedrijfsleven, alsook de Schatkamer zorgen voor het geld waardoor restauratie en conservering mogelijk is.

Een bezoek aan de Schatkamer draagt bij aan de instandhouding van deze waardevolle Horster kunstschaten.

Openingstijden:

Iedere dinsdagmorgen van 10.30 - 12.30, alleen van juni tot half oktober (tot en met de herfstvakantie).

Tussentijdse afspraken, ook voor groepen, kan men maken met de heer P. Roelofs, Nieuwstraat 126, telefoon 04709 - 84163.

Streekboerderijmuseum "De Locht"

Het museum toont hoe men leefde en werkte op een Noordlimburgse boerderij omstreeks de eeuwwisseling. Het woonhuis is origineel ingericht en geeft uitstekend de sfeer van die tijd weer. In de schuur staan werktuigen opgesteld die een indruk geven van de wijze waarop men vroeger het land bewerkte. Op 21 april 1993 werd in een nieuw bijgebouw door staatssecretaris Gabor het Nationaal Asperge- en Champignonmuseum geopend.

Het Nationaal Asperge- en Champignonmuseum toont de historie van beide teelten en gaat tevens in op actuele ontwikkelingen. Ook wordt onder andere aandacht besteed aan de veredeling en aan economische en culinaire aspecten.

Regelmatig worden wisseltonstellingen gehouden. Tot 24 april loopt een tentoonstelling van schilderijen van de Horster amateur-schilder J. Jakobs (1909-1985), bijgenaamd Hollanders Sjeng. Zijn oeuvre telt ongeveer 2000 schilderijen. De meeste daarvan zijn in particulier bezit. Hij had een voorkeur voor oude boerderijen, kerken, landschappen en portretten, die hij veelal op verzoek heeft geschilderd.

Adres: Koppertweg 5,
5962 AL Horst-Melderslo.
04709-87320 (of: 04709-83366).

Openingstijden:
Zondag, dinsdag en donderdag
van 14.00 tot 17.00 uur.
Groepen op afspraak.

Koperslagersmuseum P. van der Beele

Diplôme d'Honneur bij tienjarig bestaan

Op 12 juni 1993 ontving Paul van der Beele uit handen van burgemeester G. de Robien van Amiens (Frankrijk) het *Diplôme d'Honneur*. Het echtpaar Van der Beele nam een uitnodiging aan om deel te nemen aan de internationale expositie "Patrimoine Emploi" te Amiens. Op deze tentoonstelling was een keur van ambachts- en restauratietechnieken samengebracht. De onderscheiding was bij gelegenheid van de viering van het tweede lustrum van Koperslagersmuseum Van der Beele tevens een schitterende blijk van internationale waardering voor een bezield inzet voor het behoud van cultureel erfgoed.

Enorm veel voorwerpen werden vroeger van koper of van een koperlegering gemaakt. Koper is een duurzaam metaal, het gaat lang mee. Koper was dan ook bij voorkeur geschikt voor keukengerie. Ook de huidige fijnproever zweert nog steeds bij koperen vaatwerk, dat om die reden in de haute-cuisine dan ook niet weg te denken is.

Maar oude, handgeslagen koperen voorwerpen worden steeds zeldzamer, en het is vaak zonde die nog te gebruiken. In de collectie van het koperslagersmuseum P. van de Beele in Horst worden heel wat bijzondere stukken bewaard.

Adres: Gasthuistraat 46, 5961 GB Horst.

Telefoon 04709-85621

Openingstijden:

dinsdag, woensdag en donderdag van 13.00 tot 18.00 uur,

vrijdag van 13.00 tot 21.00 uur,

zaterdag van 13.00 tot 16.00 uur.

In verband met de beperkte ruimte is het raadzaam indien mogelijk uw bezoek tevoren telefonisch aan te kondigen.

Rondleidingen voor kleine groepen (maximaal 12 personen) worden uitsluitend na telefonische afspraak verzorgd.

Uitleg naar keuze in het Nederlands, Duits of Engels.

Museum Bert Coppus

Beeldend kunstenaar Bert Coppus, LGOG-lid, schildert sedert zijn jeugdijaren. Het portret van zijn grootmoeder, een groot olieverfschilderij op doek, verzekerde in de jaren vijftig zijn toelating tot de Jan van Eyck Academie in Maastricht. De eerste jaren na zijn met lof voltooide opleiding kon hij nog voldoende opdrachten krijgen, daarna vond hij werk als tekenleraar. Sedert zijn vervroegde pensionering als leraar wijdt hij zich weer met hart en ziel aan de schilderkunst.

Na het overlijden van zijn ouders heeft hij het naast zijn woning gelegen geboortehuis geheel ingericht als museum, dat thans ruimte biedt aan ruim honderd werken. In het museum laat Bert Coppus een overzicht van gemaakt werk zien, met een nadruk op de onderwerpen die hem nu bezig houden. Hij schildert op doek, paneel en papier, maakt periodiek grafiek en houdt een schildersdagboek bij. In het museum is een vrij uitvoerige documentatie over de kunstenaar aanwezig.

Het oeuvre van kunstschilder Bert Coppus, dat thans bijna een halve eeuw bestrijkt, is rijk aan kleuren. Hij wordt sterk geboeid door de natuur in de wisseling der seizoenen, met als telkens terugkerende thema's: bomen en struiken, planten en bloemen, zon en maan, wolken, water en vuur, vogels en vissen, de mens is (symbolisch?) afwezig. De herkenbare werkelijkheid is geen doel bij Bert Coppus. Een kasteelruïne is voor hem een inspiratie voor het picturale spel van vormen en kleuren. De kunstenaar schiept zijn eigen topografie, hij kan de natuur naar zijn hand zetten.

Openingstijden:

- periodiek
- telefonische afspraak

Adres:

Meterikseweg 71-73
5961 CV Horst
Telefoon 04709-81487

Limburgs Museum te Venlo

Sinds 1 januari zijn het Goltziusmuseum en het Limburgs Volkskundig Centrum opgegaan in een nieuw museum: Limburgs historisch en volkskundig Museum, kortweg: LIMBURGS MUSEUM. De eerste tentoonstelling van het nieuwe museum heeft als onderwerp *Sebastiaan, martelaar of mythe*, een coproductie die eerder te zien was in Bergen op Zoom. Vanaf de middeleeuwen werd Sint Sebastiaan vereerd als pestheilige en beschermheilige van schutterrijen. Talloze kunstenaars heeft hij geïnspireerd. In onze tijd is hij onder andere voor homoseksuelen een cult-figuur. De tentoonstelling belicht de ontwikkeling van de legende en schenkt aandacht aan de Sebastiaan-traditie in beeldende kunst van de middeleeuwen tot heden. Er verscheen een rijk geïllustreerde catalogus. Er zijn dia-lezingen op zondag 27 maart (Paul Post, Bedevaart tussen traditie en moderniteit) en op 24 april (Jan van Herwaarden, Beminden wij onze heiligen wel?), aanvang 14.30 uur. De tentoonstelling is nog te zien tot 15 mei.

Openingstijden:
Dinsdag t/m vrijdag van 10.00-16.30 uur, zaterdag en zondag van 14.00-17.00 uur.

Adres: Goltziusstraat 21, 5911 AS Venlo. Telefoon 077-596762.

Een 18e eeuwse houten beeld van Sebastiaan in de kerk van Fabianus en Sebastianus in Sevenum.
foto Frans Herman

Nieuwe publikaties

Verschenen

* T.H.G. Pubben, **Horster Historiën 4. Van leem naar steen.**

Horst 1993. Prijs f 37,50

Het boek heeft een brede invalshoek: in principe zijn alle, nog bestaande, waardevolle panden in het buitengebied en de rand van de kom van Horst-centrum opgenomen. Het subjectieve criterium voor opname in het boek was de cultuurhistorische relatie van een bepaald pand tot de Horster boerderijgeschiedenis. Het zal duidelijk zijn dat de heer Pubben uit de schat aan verzamelde gegevens betreffende gebouwen en vroegere bewoners een keuze heeft moeten maken. In het "monumentale" boek van 400 pagina's zijn 150 boerderijen en woonhuizen besproken. Een inhoudsopgave en een register maken het opzoeken gemakkelijk. Het boek is rijk geïllustreerd met foto's en tekeningen.

* *Zò bót ás en hiëp. Plat Hörster.* Horst 1993. Geïllustreerd. Prijs f 15,00

In 1989 verscheen *È maes inne taes*, een boekje met Horster dialektwoorden en uitdrukkingen, uitgegeven door de AMC-zangers en onder redactie van C. Kuypers, J. v.d. Munckhof, J. Smits en J. Verheijen. Het boekje was snel uitverkocht, evenals de tweede druk die tegelijk met het tweede deeltje verscheen. De samenstellers hebben geen wetenschappelijke pretenties. Het enige doel dat ze hebben is: alles vastleggen wat dreigt te verdwijnen. De samenstellers werken op een wijze die te vergelijken is met de befaamde briefjes van Guido Gezelle. Vooral woorden voor verdwenen zaken, zoals alles wat het boerenleven betreft, raken tegenwoordig in de vergetelheid, evenals de daarmee verwante uitdrukkingen. Een of twee generaties verder kent niemand die woorden nog. De twee boekjes vormen ware goudmijntjes voor iedereen die wat over het Horster dialect wil weten. Een waarschuwing is daarbij op zijn plaats: *Koëp noëits en ding woa en hândvat á zit, want dát beteikent waerk.* Dialektonderzoek is arbeidsintensief, zeggen we tegenwoordig. Alhoewel: *Liërde wát wette wát.*

* Hay Mulders, Jac van der Sterren, Sinvid Video, AMERICA EN ZIJN TURFTREIERS. Videofilm. America 1993. Prijs f 50
Het 33-jarig bestaan van de plaatselijke carnavalsvereniging was aanleiding voor een videofilm over het ontstaan en de ontwikkeling van het peeldorp America. Oude en nieuwe filmbeelden worden afgewisseld met opnames van dia's en foto's, en vormen met tekst en muziek een fraai geheel.

*** Hans Visscher, Uit de oude doos. Elf interviews met pioniers uit de Nederlandse champignonwereld. Melderslo 1993. Geïllustreerd. Prijs f 10,00.**

Het Proefstation voor de Champignoncultuur te Horst verzorgt de uitgave van het maandblad *De Champignoncultuur*. In 1982, toen het Proefstation een kwart eeuw bestond, heeft Hans Visscher voor het blad gesprekken gevoerd met pioniers, over allerlei zaken de champignoncultuur betreffende. Deze interviews verschenen in 1982 en 1983 in *De Champignoncultuur*, in de rubriek "Uit de oude doos". Bij gelegenheid van de opening van het Nationaal Asperge- en Champignonmuseum in Streeckboerderijmuseum De Locht te Melderslo heeft de heer Visscher de twaalf gesprekken gebundeld.

*** Gerard Achten, Plattelandsleven op de Noordlimburgse zandgrond rond 1900. Melderslo 1993. Geïllustreerd. Prijs f 25,00**

Tekeningen en tekst geven een beeld van het leven rond 1900. Onderwerpen zijn onder andere: boerderijtypen, wintervoorraad, brood bakken, klederdracht, huisslacht en ploegen.

Wie dit boek doorbladert, zal even verrast zijn door de tekeningen. Maar niet lang. Wie de verantwoording van de schrijver zelve leest, rijzen de haren te berge. Ik geef enkele voorbeelden: er is voor Noord-Limburg nog maar weinig onderzoek gedaan ..., de enigen die wat hebben gedaan zijn prof. Timmers, prof. Jappe Albers en prof. Renaud ..., ook LGOG en de diverse 'Noord-Limburgse onderafdelingen' zijn erg actief ..., in het Land van Kessel rond 1900...

Het schrijven van de tekst had de auteur beter aan een ander kunnen overlaten. In het 'Tenslotte' schrijft hij geen historicus te zijn, maar dat heeft de aandachtige lezer dan al opgemerkt.

*** DE BUUN, Cultuurhistorisch kwartaal magazine voor Venlo, Blerick en Tegelen. 1e jaargang, nummer 4, november 1993; 2e jaargang, nummer 1, voorjaar 1994. Abonnement f 25,00. Adres: Postbus 140, 5900 AC Venlo.**

In Venlo verschijnt sinds vorig jaar het kwartaalblad *De Buun*, voor Venlo, Blerick en Tegelen, dus niet eens het "Stadsgewest Venlo". De redactie: " Van diverse kanten is al gevraagd het werkterrein te vergroten... Voorlopig zit die uitbreiding er echter

niet in." P.A.M. Geurts schreef een bijdrage voor nummer 4 van *De Buun* getiteld "Van en over Laurent J.M. Nouwen". Op hoge leeftijd heeft de intussen negentigjarige oud-hoogleraar, geboren in Venlo en nu woonachtig in Geysteren, enkele geschiedkundige boeken gepubliceerd: *Zicht op Thorn* (1988), *De geboorte van Limburg* (1990), *Een heilige diplomaat of een diplomatieke heilige*. Wie geïnteresseerd is in de auteur Nouwen, moet zeker van dit artikel kennis nemen.

Aangekondigd

*** Loe Derix, Oud Horst in het nieuws. Delen 5 en 6. (Met illustraties en registers) Horst 1994.**

Op 4 november worden de delen 5 en 6 van de boekenreeks "Oud Horst in het nieuws" gepresenteerd. Zij zullen een zeer gedetailleerd beeld bieden van de jaren 1938 tot 1945 en daarmee ongetwijfeld extra glans geven aan de viering van "Vijftig jaar bevrijding Horst". In afwijking van de meeste andere boeken over deze periode, handelen zij niet uitsluitend over gebeurtenissen, die rechtstreeks te maken hebben met het oorlogsgebeuren. Ook gouden bruiloften, ernstige verkeersongevallen, verenigingsnieuws, advertenties etc. zijn opgenomen. Zoals gebruikelijk bevatten ook deze delen van Oud Horst ieder ca. 250 foto's, waarvan het merendeel niet eerder is gepubliceerd. Verder zijn er weer een groot aantal artikelen opgenomen uit de dag- en weekbladen van genoemde periode. Het verzamelen van deze berichten heeft aanzienlijk meer tijd gevergd dan in voorgaande gevallen. Van maar liefst 26 verschillende bladen werden vele of alle edities nagezocht. Desondanks zouden de beide nieuwe boeken een onbevredigend beeld van de oorlogsjaren geven, indien dit slechts op deze artikelen was gebaseerd. De censuur, die door de Duitsers zeer streng werd toegepast, heeft er namelijk voor gezorgd dat vrijwel alle belangrijke nieuwsfeiten, die hun belangen konden schaden, uit de kranten werden weggelaten. Naar meldingen van geallieerde successen of van vliegtuigcrashes zal men dus vergeefs zoeken. Om deze lacune aan te vullen is er ten behoeve van Oud Horst 5 en 6 uitgebreid archiefonderzoek in binnen- en buitenland verricht, terwijl ook ontmoetingen met

direct betrokkenen veel informatie opleverden. De resultaten zijn verwerkt in gedateerde items of in achtergrondverhalen. Opmerkelijk is verder dat de boeken een beeld geven van de gebeurtenissen in de gehele gemeente Horst en niet alleen in Horst-Dorp. Het bombardement van America, oorlogsdrama's in Hegelsom, arrestaties in Meterik, het opblazen van de Melderslose kerktoren en de vroege bevrijding van Griendtsveen vindt men dus net zo goed onder de vele onderwerpen als de overvallen op het Horster Arbeidsbureau.

Oud Horst 5 en 6 kunnen op zaterdag 5 nov. a.s. tegen de intekenprijs afgehaald worden in C.C. "t Gasthoës". Mensen die op die dag verhinderd zijn of buiten Horst wonen, zullen eveneens in staat worden gesteld, om de boeken tegen dit bedrag in bezit te krijgen. Na 5 november zijn ze tegen de normale prijs in de boekhandel en op diverse andere adressen te verkrijgen.

*** Boek over geschiedenis Melderslo**

De Stichting Geschiedenis Melderslo is van plan medio september een boek uit te brengen over de geschiedenis van Melderslo tot 1971. Dit boek zal komen te bestaan uit twee gedeelten: een chronologisch en een thematisch. In het chronologisch gedeelte wordt een overzicht gegeven van de geschiedenis van Melderslo en Eikelenbos door de eeuwen heen, beginnend met vondsten van werktuigen daterend van ver voor het begin van onze jaartelling. Eeuwenlang waren Melderslo en Eikelenbos geïsoleerd liggende gehuchten, bestaande uit niet meer dan enkele tientallen boerderijen. De veelal arme bewoners vonden bijna zonder uitzondering een bestaan in de landbouw. Pas in 1917 kwam met de school een eerste gebouw voor de hele gemeenschap tot stand. In de jaren daarna bevorderden verdere gemeenschappelijke voorzieningen (coöperatie, boerenbond, kerk, boerenleenbank) het saamhorigheidsgevoel en de dorpsontwikking. De grootscheepse veranderingen in de landbouw in de twintigste eeuw hadden ook voor Melderslo gevolgen. Tuinbouw en champignonenteelt kwamen na de Tweede Wereldoorlog tot grote bloei. Het chronologisch overzicht van de geschiedenis van Melderslo eindigt in 1971, toen Melderslo vijftig jaar als zelfstandige parochie bestond. In het thematisch gedeelte van het boek komen bepaalde aspecten

van de geschiedenis van Melderslo in afzonderlijke hoofdstukken nader aan bod. Zo zal uitgebreid aandacht worden besteed aan de geschiedenis van school, coöperatie, boerenbond, kerk en boerenleenbank. Voorts bevat dit gedeelte een hoofdstuk over de geschiedenis van een aantal boerderijen en hun bewoners. Ook aan het verenigingsleven is een apart hoofdstuk gewijd. Hierin wordt de historie beschreven van alle verenigingen in Melderslo die voor 1971 opgericht werden. Naast een groot aantal foto's zal het boek een uitgebreid notenapparaat, diverse bijlagen en een register bevatten. De auteurs zijn W. Moorman, Chr. Claassen en A. Nellen.

gemeente Horst

1944-1994

Comité Bevrijding Gemeente Horst

De bevrijding van de Gemeente Horst vond op verschillende data plaats. Op 12 oktober 1944 werd Griendtsveen bevrijd door de 7e Amerikaanse Divisie, op 27 oktober kwam daarbij de 11e Britse pantserdivisie. America werd bevrijd op 22 november 1944 door het 1e Bataljon van het Herefordshire Regiment en het 4e Bataljon van de King's Shropshire Light Infantry. Horst en Hegelsom werden op 23 november 1944 bevrijd door de 227e Highland Infanteriebrigade en het 3e Bataljon van de Scots Guards en het 15e Verkenningsregiment, terwijl Meterik op dezelfde dag door het 1e Bataljon van het Herefordshire Regiment en het 4e Bataljon van de King's Shropshire Light Infantry werd bevrijd. Op 24 november 1944 arriveerde het 3e Bataljon van de Scots Guards in Melderslo.

De activiteiten en festiviteiten rond de herdenking van de bevrijding zullen plaats vinden op zaterdag 26 en zondag 27 november 1994.

Programma herdenking 50 jaar bevrijding Horst

26 november 1994

14 uur: Feestelijke intocht van en muzikale optredens door de 7 Horster muziekgezelschappen op het Wilhelminaplein in Horst. Hier zal ook een Schotse Piperband optreden.

15.45 uur: Officiële ontvangst van de genodigen in C.C. het Gasthoës in Horst.

20 uur: Groot bevrijdingsfeest voor de hele bevolking in de Merthal in Horst met muziek uit de jaren vijftig.

27 november 1994

10.30 uur: Herdenkingsdienst in de St. Lambertuskerk in Horst. Tijdens deze dienst zullen de namen van de 102 overledenen als gevolg van de oorlogshandelingen uit de Gemeente Horst worden voorgelezen.

14 uur: Opening van de tentoonstelling *Horst 1944 - 1994* in de Oudheidkamer.

15-24 uur: Groot feest voor de jeugd in de Merthal, georganiseerd door Jeugdcentrum de Vlies.

Behalve de tentoonstelling in de Oudheidkamer, worden ook herdenkingstentoonstellingen ingericht in het Koperslagersmuseum in Horst en in het Streekboerderijmuseum De Locht in Melderslo. In de Openbare Bibliotheek in Horst worden themaweken over de bevrijding gehouden. O.J.C. Niks organiseert een feestprogramma bij gelegenheid van de bevrijding van de Gemeente Horst.

Op 4 november om 20.00 uur zal de heer Loe Derix de delen 5 en 6 van *Oud Horst in het Nieuws* aanbieden. Deze delen behandelen de oorlogsjaren en de bevrijding van Horst.

Op 7 en 10 november 1994 worden in het Gasthoës thema-ochtenden gehouden voor alle KBO leden van de Gemeente Horst. Voor alle belangstellenden uit de Gemeente Horst worden op 14 en 19 november 1994 informatieavonden gehouden in het Gasthoës. Voor leerlingen van de groepen 7 en 8 van de Basisscholen in Horst en voor alle leerlingen van het V.O. in Horst, worden in de maanden oktober en november 1994 informatie- en voorlichtingsprogramma's gegeven in het Gasthoës.